ernesto che guevara

savaşmaktan vazgeçtiğin an kaybedersin

Cesaretli yaşam felsefesi

Yayıma Hazırlayan: Zeynep Tütüncü Güngör

DESTEK yayınları

"Dizlerimin üzerinde yaşamaktansa, ayaklarımın üzerinde ölmeyi tercih ederim."

Henüz hayatta olduğu yıllarda devrimin simgesi haline gelen Ernesto Che Guevara; bakış açısı, mücadelesi ve idealleriyle 20. yüzyıla damgasını vuran isimlerden biri oldu. Genç bir tıp öğrencisiyken çıktığı Latin Amerika gezisinde gördüğü yoksul halk manzaralarının ardından yaşamını tamamen değiştirecek radikal kararlar aldı. Ezilen ve sömürülen halkların özgürlüğü için savaşmayı seçti. Küba Devrimi sırasında üstlendiği görevlerle zafere öncülük ederken ülke yönetimindeki siyasi kariyeriyle de tüm dünya tarafından tanınan, özgürlükçü bir lider oldu. Katledilişinin üzerinden geçen onca yıla rağmen Ernesto Che Guevara, bugün hâlâ tarihin önemli kahramanlarından biri ve aynı zamanda haksızlıklarla mücadelenin sembolü olarak birçok insana ilham vermeye devam ediyor.

₺15
KDV'den muaftır.
www.destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
DESTEK yayınları

www.destekdukkan.com
%40 indirimli kitap satış sitesi

ISBN-13: 978-6053118466
9 786053 118466

DESTEK YAYINLARI: 1278
FELSEFE: 30

ERNESTO CHE GUEVARA / SAVAŞMAKTAN VAZGEÇTİĞİN AN KAYBEDERSİN

Yayıma Hazırlayan: Zeynep Tütüncü Güngör

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Felsefe Serisi Yayın Koordinatörü: Özlem Küskü
Edtör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Haziran 2020
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-846-6

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkan.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Nazlı Koçak
Sertifika No. 40200
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

ernesto che guevara

savaşmaktan vazgeçtiğin an kaybedersin

Cesaretli yaşam felsefesi

Yayıma Hazırlayan: Zeynep Tütüncü Güngör

DESTEK yayınları

Önsöz

Hayatımızı anlamlı kılmak için neler yapıyoruz? Hikâyemizin kahramanı biz miyiz yoksa başkaları mı? İnandıklarımız, düşüncelerimiz, davranışlarımız bizi biz yapan... Belki de uzun bir bölümünü yollara düşerek geçirdiğimiz, birçok uğurda mücadele verdiğimiz bu hayat, günün sonunda öğrendiğimiz ve yaşadığımız kadar aslında. Gündelik rutin telaşlar içerisinde bir o yana bir bu yana savrulurken bir an geliyor, fark ediyoruz ki; yıllar geçmiş. Geriye dönüp baktığımızda yapmak isteyip de yapamadığımız onca şey, peşinden koşmaya cesaret edemediğimiz onca hayal duruyor ardımızda.

Ulaşamamış olmanın verdiği acılı his, zamanın kum saatinden daha hızlı akıyor olma telaşına karışıyor. "Keşke" denilenler biriktikçe birikiyor. Şimdi yeniden, sıfırdan başlayarak bugüne kadar geçirdiğimiz yıllar verilse elimize, eminim her saniyenin kıymeti bambaşka olur. "Keşke"lerimiz "İyi ki"lere hızla dönüşürken daha sıkı bir mücadelede, daha cesur adımlarla koşmaya başlarız hikâyemiz içinde...

Peki şimdi neyi bekliyoruz?

Kendi hayatımızın kahramanı, kendi ideallerimizin savaşçısı olmak için neyi bekliyoruz?

Bir yerden başlamak gerek... Zamanı durdurmanın bir yolu olmasa bile, zaman içinde kendimiz olabilir, yolumuzu yeniden çizebiliriz... Hiçbir şey için geç değil! Her şeyi geride bırakarak bir yolculuğa çıkıp, o yolun öğrettiklerini hayata uygulayabiliriz. Yapmak istediğimiz ne varsa ona zaman ayırabilir, onun için fazla mesai harcayabiliriz. İdeallerimiz uğruna savaşabilir, sıradanlıktan sıyrılabilir, özgün bir var olma telaşına düşebiliriz. İnanmak başarmanın yarısıysa savaşmak da diğer yarısıdır. İnanmadığımız, uğruna mücadele etmediğimiz bir savaşta kazanan olabilir miyiz?

Bu kitapta cesaretin kahramanlığa dönüşümünü okuyacağız. Ernesto Che Guevara'nın, astım hastası küçük bir çocuğun nasıl kahraman olduğuna, onu bu yola iten gerçeklere ve cesaretinin ideale dönüşümüne biraz daha yakından bakacağız.

Tarih; savaşmaktan hiçbir zaman vazgeçmeyen, tüm cesareti ile idealleri uğruna mücadele veren ve insanların daha aydınlık bir gelecek ile var olmasını hedefleyen birçok kahramanla dolu. Ernesto Che Guevara da devrim uğruna savaşmaktan vazgeçmeyen, halkların özgürlüğü uğruna mücadele veren bir devrimci olarak tarihe adını yazdırdı. Bir doktordan, devrimci bir gerillaya dönüşümünün içerisinde savaşma hırsı,

idealist bir hedef, çokça cesaret, her şeye rağmen çalışma azmi ve ne olursa olsun vazgeçmeme, yolundan dönmeme yaklaşımları bulunuyordu. Kitabın bundan sonraki sayfalarında bu yaklaşımları, Che'nin kendi sözleriyle yeniden anlamaya çalışacağız.

Bugün hâlâ dünyanın kapitalist güçlerine karşı mücadele verenlerin yoluna ışık tutan fikirleriyle anılıyor Che. Onun mücadelesi ve idealleri; haksızlıklar karşısında ezilen, sömürülen, yalnızlaştırılan halkların umudu olmaya devam ediyor. Keyifli bir okuma olması dileğiyle...

Korkulardan arınmaya...

Cesareti kendinde bulmaya...

Her şeye rağmen mücadele etmeye...

Zeynep Tütüncü Güngör

Ernesto Che Guevara Hakkında

Ernesto Che Guevara...

Asıl adı Ernesto Guevara de la Serna...

Doktor, gezgin, devrimci, gerilla, komutan, siyasetçi, yazar... 39 yıllık kısa yaşamına birçok unvan, birçok mücadele ve birçok düşünce sığdırdı. 1960'lı yıllarda dünyanın yakından tanıdığı bir devrimci olarak ezilen ve sömürülen halkların özgürlük mücadelesinin simgesi haline geldi.

Küba Devrimi'nin komutanı olarak zaferde büyük rol oynadı. Devrimin ardından La Cabana Hapishanesi'nin komutanlığına atandı, Milli Tarım Reformu Enstitüsü'nde görev aldı, Küba Merkez Bankası'nın başkanı oldu ve Sanayi Bakanlığı yaptı.

14 Haziran 1928'de Arjantin, Rosario'da dünyaya geldi. Henüz iki yaşındayken yakalandığı astım hastalığı tüm hayatını etkilese de sporla yakından ilgilendi. Kitap okumayı, fotoğraf çekmeyi, şiir yazmayı ve satrancı sevdi. 1948 yılında Buenos Aires Üniversitesi'ndeki tıp

eğitimine başladı. Asıl mesleği olan doktorlukta alerji ve cüzam alanına yoğunlaştı.

Gençlik yıllarında dünyayı tanıma ve öğrenme amacıyla seyahat etmeye başladı. Tüm Latin Amerika'yı dolaşarak yokluk içerisinde ve baskı altında yaşamaya çalışan işçilerin, köylülerin öyküsünden etkilendi. Bu etki hayatının dönüm noktası oldu. Seyahatlerinde karşılaştığı insan manzaraları onu bambaşka biri haline getirdi ve devrim ideolojisinin savunucusu olmaya yönlendirdi.

Kısa süreli seyahatlerinin sonrasında bir süre Guatemala'da kaldı. İlk eşi ve ilk çocuğunun annesi Hilda Gadea ile burada tanıştı. Guatemala'da gözlemlediği devrim ve Meksika'da yaşadığı günlerde Fidel Castro ile tanışması, ideallerini yeniden şekillendirerek gerçek devrime ilk adımı atmasına neden oldu.

Kübalıların ona taktığı "Che" lakabıyla anılmaya başladı. Küba Devrimi sonrasında gerçekleştirilen sosyalist reformların büyük çoğunluğunda görev alarak ülke yönetiminin önemli liderlerinden biri haline geldi. Sierre Maestra Dağları'nda tanıştığı devrimcilerden biri olan Aleida March ile ikinci evliliğini yaptı, dört çocuğu daha oldu. Çalışkanlığı ve savunduğu komünist fikirlerle dikkat çekiyordu. Sovyetler Birliği'nin komünizmden uzaklaşmasını ve ABD'nin emperyalist politikalarını sık sık eleştirdi. Ulaştığı başarılı siyasi kariyere ve güce rağmen 1965 yılında Küba'daki tüm görevlerinden istifa ederek devrim mücadelesindeki halklara destek vermek

üzere ülkeden ayrıldı. Kongo ve Bolivya'da devrimci gerilla birliklerini yönetti.

Karşılaştığı başarısızlıklara rağmen mücadele etmekten, tüm dünyada kapitalist ve emperyalist düzene son vermek uğruna girdiği savaştan vazgeçmedi. 1967 yılında Bolivya'da CIA ajanları ve Bolivya ordusu tarafından düşürüldüğü pusuda yakalanarak infaz edilmesi onu tüm dünyanın gündemine taşıdı.

Cansız bedeni ile çekilen fotoğraflar basına servis edildi. Ölümünün ardından verdiği mücadele minnetle anıldı. Dünyanın birçok yerinde üniversite öğrencileri, devrimciler ve özgürlükçüler infazına isyan etti. Küba'da 3 günlük yas ilan edildi.

Yeri belirlenemeyen naaşı, 1997 yılında bulunarak Küba'ya getirildi. Bugün hâlâ komünizmin temsilcisi, devrimin simgesi olarak anılıyor.

"Yalnızca parası olanların değil, tüm çocukların eğitim almaya hakkı olmalı!"

Ernesto, 14 Haziran 1928 tarihinde, Arjantin'in Rosario kentindeki Centenario Hastanesi'nde erken doğumla dünyaya geldi. Rosario, Arjantin'in Buenos Aires ve Córdoba'dan sonraki en büyük üçüncü kentiydi.

Ernesto'nun ailesinin soyu; İspanya'nın kuzeyi ile Fransa'nın güneybatısındaki özerk bir bölgede yaşayan Basklara kadar dayanıyordu. Bugün Arjantin nüfusunun yaklaşık yüzde 10'unu oluşturan bu yerli halk, yıllar içerisinde bulundukları özerk bölgeden ekonomik ve siyasal sorunlar nedeniyle göç etmişti.

Ernesto'nun büyük dedelerinden Patrick Lynch, 1715 yılında İrlanda Galway'de doğdu. Sonrasında İrlanda'yı terk edip İspanya'nın Bilboa şehrine gitti, ardından da Arjantin'e yerleşti. Babası Ernesto Guevara Lynch ise 1900 yılında dünyaya geldi. Yüksek mühendis

olan baba Lynch, İrlandalı ve İspanyol karışımı bir aileden gelen Celia de la Serna Liosa ile 1927 yılında evlendi. Üniversite eğitimleri sırasında tanışan çiftin, ilk çocukları Ernesto Guevara'yı kucaklarına almalarının ardından iki erkek, iki kız olmak üzere dört çocukları daha oldu. Ekonomik durumları iyiydi, politik açıdan sol eğilimli bir aileydiler. Ernesto'nun devrimci yönünün ortaya çıkışında aristokrat yapıdaki ailesinin önemli bir etkisi oldu, çocuklarını özgürlükçü bireyler olarak yetiştiriyorlardı.

Ernesto, astım hastasıydı. İki yaşından itibaren astım krizleri geçirmeye başladı. Henüz 3 yaşındayken ailesi bu hastalık nedeniyle Buenos Aires kentine taşındı ama Ernesto'nun krizleri burada da sürdü, hatta daha da arttı. Doktorlar belli bir tedavisi olmayan bu hastalık için iklim değişikliğini öneriyordu. Bunun üzerine Córdoba Eyaleti'ndeki Alta Gracia şehrine taşındılar. Bu iklim, Ernesto için kısmen daha iyi görünüyordu.

Bugün müze haline getirilen Alta Gracia'daki o evde Ernesto çocukluk ve ilk gençlik yıllarını geçirdi, ilk arkadaşlıklarını kurdu. Hastalığı ve geçirdiği krizler çoğu zaman okula gitmesine engel oluyordu. Annesi eğitimi ile yakından ilgileniyor, Ernesto'yu evde, tıpkı okula gidiyor gibi yetiştiriyordu. 1936 yılında Eğitim Bakanlığı'ndan çocuğunu neden okula göndermediğini soran bir mektup alan Celia, onu okula devamlı olarak götürmeye kadar verdi. Astım nöbetleri bir nebze olsun azalan Ernesto, bir devlet okulunda eğitimine devam etti.

"Eğitim sistemindeki duvarların hepsi yıkılmalı. Eğitim bir ayrıcalık olmamalı. Yalnızca parası olanların değil, tüm çocukların eğitim almaya hakkı olmalı!"

Ernesto, yıllar sonra sahip olduğu siyasi kariyerin ve benimsediği sosyalist yaklaşımının ardından eğitim sistemini böyle eleştirecekti. Dünyanın neresinde, ne şartlarda olursa olsun her çocuk eğitim almayı hak ediyor. Günümüzde bile sisteme örülen duvarlar; ekonomik açıdan şartları elverişsiz olan ailelerin çocuklarının eğitimini tamamlayamamasına neden olurken sadece paraya dayalı sistemler, ticarethane tarzındaki işleyişleriyle eğitimi bir ayrıcalık haline getiriyor. Sadece ailesinin maddi gücü olmadığı için eğitimden mahrum kalan bir çocuğun geleceği tüm toplumu ilgilendirmeli. Eğitimin ulaşılabilir olması, toplumun refahının da geleceğini şekillendirir. Ernesto'nun yıllar sonra yönetiminde bulunduğu Küba hükümeti, eğitim sistemindeki tüm duvarları yıkarak bu alanda önemli reformlara imza attı.

Ernesto, hastalığına rağmen dinamik bir çocukluk geçirdi. Dik başlı ve içedönüktü. Spora meraklıydı ve iyi bir atletti. Ayrıca ragby konusunda da son derece heveslı bir oyuncuydu. Arkadaşları ona "Fuser" diye sesleniyordu. Bu lakap saldırgan oyun tarzı nedeniyle "öfkeli" anlamına gelen İspanyolca "El Furibundo" sözcüğü ile annesinin soyadı olan "Serna" sözcüklerinin birleşiminden oluşturulmuştu.

Babasından satranç oynamayı öğrendi, 12 yaşında yerel satranç turnuvalarına katılmaya başladı. Ergenlik döneminde şiire merak saldı. Şiir okumayı ve yazmayı yaşamı boyunca çok sevdi. Şilili Pablo Neruda favori şairiydi. İngilizceyi okuldan, Fransızcayı ise annesinden öğrendi. Anadili olan İspanyolca haricinde bu iki dili de konuşabiliyordu. Okumak onun için bir tutku haline gelmişti, hastalığı nedeniyle aktif bir çocukluk yaşayamadığı günlerde kitap okumayı alışkanlık haline getirdi. Büyükşehirlerden uzak Alta Gracia yaşamı da Ernesto'nun hayatını şekillendiren alışkanlıklarına yön veriyordu. Evlerinde büyük bir kütüphane olması onun için şanstı. 14 yaşına geldiğinde Fransız ve Rus klasiklerini bitirmiş, hatta *Kapital*'i okumaya başlamıştı. Okuma konusundaki hevesi hep sürdü. Jack London ve Jules Verne'in macera klasiklerinden Sigmund Freud'un cinsellik üzerine denemelerine ve Bertrand Russell'ın toplum felsefesi tezlerine kadar birçok farklı alandan okumalar yaptı. Entelektüel bir kadın olan annesiyle kitaplar, kültür, sanat ve dünya meseleleriyle ilgili sık sık sohbet ediyordu.

İlk gençlik yıllarında fotoğrafçılığa olan ilgisi arttı. Fotoğraf makinesini yanından ayırmıyor; gittiği her yeri, gördüğü insanları ve tarihi alanları fotoğraflıyordu. Kendini birçok alanda geliştirdi, öğrenmeye olan merakından hiç vazgeçmedi. Okul hayatı süresince felsefe, tarih, matematik, sosyoloji ve siyaset bilimi derslerine ilgi duydu.

1940'lı yıllara gelindiğinde ailesinin ekonomik durumu kötüleşince birtakım aile içi sorunlar da baş gösterdi. 1942 yılında liseye başlayan Ernesto, eğitimini düşük gelirli ailelerin çocuklarının gittiği bir devlet okulu olan Dean Funes Lisesi'nde tamamladı. Sonradan yakın arkadaşı olan Alberto Granado ile burada tanıştı. Arkadaşları tarafından tez canlı, hareketli, cömert ve lider bir kişilik olarak tanındı.

"Ezilen halklar neredeyse ben de oralıyım!"

"Ben artık
bambaşka biriyim;
Latin Amerika
yolculuğu beni
hiç beklemediğim
şekilde değiştirdi..."

"Tek hedefim üşüyen halkların ısınabileceği ateşler yakmaktı."

Ernesto, Buenos Aires'te hastalandığını ve felç geçirdiğini öğrendiği büyükannesinin yanına giderek 17 gün boyunca ona baktı. İşte o günlerde mühendis olma kararından vazgeçerek tıp okumaya ve doktor olmaya karar verdi.

1948 yılında Arjantin'in en büyük üniversitesi olan Buenos Aires Üniversitesi'nde tıp eğitimine başladı. Ailesinin ekonomik durumu nedeniyle bir yandan eğitimine devam ediyor bir yandan da çalışıyordu. Seyahat etmek, farklı ülkeler görmek Ernesto'nun hayatının bir parçası gibiydi. Çocukluğundan itibaren hastalığının da etkisiyle ailesiyle birlikte farklı şehirlerde yaşamış olması onun bu eğilimini tetikledi. 1950 yılında motorlu bisikletiyle Arjantin'in kuzeyindeki köyleri tek başına gezdi, 4 bin 500 kilometrelik bir yolculuk yaptı. Köylerde cüzam, tropikal hastalıklar ve alerji üzerine

araştırmalar, çalışmalar yaptı. Döndüğünde bir süre Arjantin'in önde gelen alerji profesörlerinden Salvador Piani'nin laboratuvarında görev aldı.

Şehirden uzaktaki cüzam merkezlerine gitmek ve hastalığın tedavisi için çalışmak istiyor, bu nedenle Latin Amerika yolculuğuna çıkmak için can atıyordu. 1952 yılında son sınıftayken yakın arkadaşı biyokimyager Alberto Granado ile yıllardır hayal ettikleri Latin Amerika seyahati için eğitimine ara verdi. Başta bu duruma sıcak bakmayarak eğitimini tamamlaması gerektiğini düşünen ailesini *"Eğitimimi daha sonra da tamamlayabilirim ama bu yolculuk benim için çok büyük bir deneyim olacak..."* diyerek ikna etti. Endişeli aile, her şeye rağmen oğullarını destekledi. Henüz 24 yaşındaki Ernesto, bu yolculuğa birçok şeyi arkasında bırakarak çıkıyordu. Alberto ile birlikte 4 ayda, 8 bin kilometre yol almayı planladılar.

Sadece kitaplardan bildikleri Latin Amerika'yı keşfetmek için büyük heyecan duydukları yolculukları, 4 Ocak'ta Córdoba'dan başladı. 1939 model Norton marka, Güçlü II ismini koydukları eski motosikletle yola çıktıklarında bu bir maceradan farksızdı. Yolculuğun güzergâhını Buenos Aires'ten Patagonya'ya, oradan Şili'ye, sonrasında And Dağları'nın arasından 6 bin kilometre kuzeye, Machu Picchu'ya, Peru Amazonu'ndaki cüzamlılar merkezi San Pablo'ya, son olarak da kıtanın kuzey ucundaki Venezuela'nın Guajira Yarımadası'na ulaşacak şekilde belirlediler.

Ernesto vedalaştığı annesine *"Sana okuyacağın en güzel mektupları yazacağım anne!"* dedi. 31 Ocak'ta San Martin'e vardılar. Yemek ve para konusunda sıkıntı yaşıyorlardı ancak bir şekilde kalacak yer bulabiliyorlardı. 15 Şubat'ta Şili'ye vardılar. Maden işçilerinin yoksulluklarını, sahip olmaları gereken toprakların ellerinden alındığı yerli halkı gördüler. Peru'ya vardıklarında yorgunluktan bitkin haldeydiler. Tüm gün yolculuk yapıp geceleri karakollarda ve hastanelerde uyuyorlardı. Mümkün olduğunca az yemek yiyorlardı. Sık sık arızalanan Güçlü II ile kaza yapınca yola otostop, gemi ya da atla devam etmeye başladılar.

Bu seyahat boyunca Ernesto ve Alberto zenginlerle yoksullar arasındaki korkunç farkı görüyor, yaşıyordu. Ernesto gittikleri şehirlerde karşılaştığı açlık, sömürü, kölelik ve yoksulluk manzaralarından oldukça fazla etkilendi. Seyahatin amacı artık yalnızca gezmek değildi, bu kötü yaşam koşulları karşısında insanlara yardım etmeyi, hastaların tedavisinde aktif rol almayı kendilerine görev edindiler.

"Benim tek hedefim, durmadan soğuyan bu dünyada üşüyen halkların ısınabileceği ateşler yakmaktı."

Ernesto, yolculuğu boyunca tuttuğu günlüğüne işte bu satırları yazdı. Daha önce tek başına yaptığı seyahatte Latin Amerika halklarının yaşam koşullarını

gözlemlemişti. Ancak bu yolculuk onun için çok daha farklı oldu. Ezilenlerin, köylülerin, işçilerin içinde bulunduğu durum Ernesto'yu fazlasıyla etkiledi. İnsanlar; yönetilenler tarafından sömürülüyor, fakirlik, açlık, hastalık gibi yaşanması zor koşullarda hayatlarını devam ettirmeye çalışıyordu. O dönemde henüz komünizmi benimsememiş olsa da devrimi, üşüyen halkların ısınabileceği bir ateş olarak görmeye başlamıştı. Bu ateşi yakma düşüncesi Ernesto'nun bundan sonraki tüm hayatını ve ideallerini bambaşka bir hale getirecek, güçlü bir tutkuya dönüşecek ve onu devrimin simgesi yapacaktı.

Peru'nun başkenti Lima'ya ulaştıklarında daha önceden bağlantı kurdukları Dr. Hugo Pesce ile tanıştılar. Pesce, Peru'daki cüzam tedavi programının başkanıydı. Cüzam hastalığının ilk aşamasındakilerin tedavi edildiği hastanede bir süre kalmalarına izin verdi. Durumu daha ciddi olan hastalar San Pablo'daki cüzam merkezine götürülüyordu. Pesce, Alberto ve Ernesto'nun San Pablo'daki merkeze gidebilmesi için onlara referans oldu. Amazon kıyılarını geçerek 8 Haziran'da vardıkları merkezde onlar için bir oda ayrılmıştı. Alberto laboratuvarda, Ernesto ise hastanede görev aldı. Üç hafta boyunca orada kaldılar. Astım krizlerine rağmen direniyor, hastalarla ve doktorlarla birlikte vakit geçiriyordu. Merkezden ayrılma vakitleri geldiğinde yola devam etmek için cüzamlı hastalarla birlikte bir sal yaptılar. Kolombiya'ya, ardından Bogota'ya gittiler.

Bir sonraki durakları Venezuela oldu. Gittikleri her yerde kendilerine göre bir iş buluyor, bulaşıkçılık, hamallık gibi işler yapıyor ve biraz çalışıp para biriktirdiklerinde bir sonraki rotalarına doğru harekete geçiyorlardı.

"Bu deftere yazan kişi Arjantin topraklarına adım attığı anda öldü..."

Caratas'ta Ernesto ve Alberto'nun yolları ayrıldı. Alberto, burada halka yardım etmek için kalmayı tercih etti, Ernesto'nun henüz bitirmesi gereken bir eğitim hayatı vardı. Miami'ye geçti. Buenos Aires'e dönmek için para biriktirmesi gerekiyordu, bu parayı biriktirmek için bir süre neredeyse yoksulluk içinde yaşadı.

"Bu deftere yazan kişi Arjantin topraklarına adım attığı anda öldü. Ben artık bambaşka biriyim. Latin Amerika yolcuğu beni hiç beklemediğim şekilde değiştirdi..."

Öyle bir an gelir, öyle şeyler görür ve yaşarız ki bir daha asla eski günlere ya da düşüncelere dönemez, artık olduğumuzdan farklı biri haline geliriz. Hatırlayın, mutlaka kendi geçmişinizde bir kırılma noktası olduğunu fark edeceksiniz. Belki o ilk aşktan kopma

hikâyesinde, belki en güvenilen arkadaşın ihanetinde, belki duyulan bir sözde, izlenen bir filmde ya da bir ölümde...

Kendisindeki değişimin farkında olan Ernesto, yolculuk sonrasında Arjantin'e döndüğünde günlüğüne bu satırları yazmıştı. Onun değişimi bahsettiğimiz kişisel değişimlerden biraz farklı olsa da bu deneyim onun için bir kırılma noktasıydı. Çoğumuzun hayatında bir kere ya da defalarca yaşanan bu kırılmalar; geçmişi ve geleceği, kendini ve yaptıklarını sorgulamaya dönüşüyor. O ana kadar iştahla yapılanlar bir anda önemini kaybedebiliyor, sizi olduğunuz noktadan bambaşka bir noktaya geçmek zorunda bırakabiliyor. Kırılma anının sonrasında farkına varılan düşünce, davranışlara da yansıyor elbette. Değişim güzel şey, insan bazen tam karşı istikamete geçip biraz da oradan yürüyebilmeli değil mi?

Sekiz ay süren Latin Amerika yolculuğu Ernesto'yu değiştirmeye fazlasıyla yetti. İlk gençlik yıllarından itibaren bankaların, sanayicilerin, tüccarların acımasız ve sömürücü tutumları Ernesto'nun zenginliğe dayalı ekonomik düzene düşman olmasını sağladı. Birlikte olmalarına karşı çıkan zengin bir ailenin kızı olan ilk aşkı Chichina'nın da bu gezi sırasında onu terk etmesi, Ernesto'nun varlıklı kesime duyduğu öfkeyi katladı.

Artık hayattaki idealleri ve yaşama amacı farklı bir hal almıştı. Yolculuk boyunca keşfettiği halkların

yoksulluğunun, güçsüzlüğünün, baskının, sosyal ve ekonomik adaletsizliğin tek çözümünün devrim olduğunda kararlıydı. Ona göre Latin Amerika'nın farklı ırklardan oluşan karma yapısı, ülkeler arası eşitsizliğe yol açıyor ve halkların gücünü bölüyordu. Halkların kurtuluşu, tüm Latin Amerika'yı içine alan bir plan belirlenerek mümkün olabilirdi. Latin Amerika bu haksızlık ve eşitsizlik karşısında tek yürek olmalıydı. Bu düşünceyi savunmasının arkasında elbette Marksizm okumaları da yatıyordu ve Ernesto'nun devrimci ruhu işte bu düşüncelerle gelişmeye başlıyordu.

"Ayakkabılarımın altı delik olsa da üstleri her zaman boyalıydı!"

"Gerçek bir devrimci olabilmek için ne gerekiyorsa onu yapacağım!"

Eğitimini bitirmek için döndüğü Arjantin'deki tek amacı bir an önce yeni gezilere çıkmak ve halkları keşfetmekti. Bunun için sabırsızlanıyor, çok çalışıyor ve para biriktiriyordu. 13 dersini bir senede geçerek herkesi şaşırttı. 1953 yılının Mart ayında kesintili üniversite eğitimini bitirdi. Astım hastalığı nedeniyle Arjantin'de askerlik yapamadı. 7 Temmuz 1953'te yeniden bir yolculuğa çıkıyordu, bu kez yanında çocukluk arkadaşı olan Carlos Calica Ferrer vardı. Venezuela'daki cüzam kolonisine ulaşmayı ve orada çalışmayı planlıyordu.

Rotalarında Bolivya, Peru, Ekvador, Panama, Kosta Rika, Nikaragua, Honduras ve El Salvador vardı. Yolculuğun ilk rotası olan Bolivya'nın La Paz kentine ulaştıklarında tarihi darbelerle ve iç karışıklıklarla şekillenmiş olan ülkede milliyetçi bir devrim henüz gerçekleşmişti.

Çalkantılı bir süreçti. Ernesto tüm bu süreci çok iyi gözlemledi, artık bir turistten fazlasıydı ve halkların sorunlarını içselleştiriyor, gerçekleri yakından görebiliyordu. Bir ayı aşkın süre boyunca Bolivya'yı gezdiler. Şekerkamışı işçileri ve ayaklanarak hükümete karşı gelen madencilerle bir aradaydılar. Tarlalara gittiler, maden ocaklarına indiler.

Bolivya'dan Peru'ya, sonrasında Ekvador'a gittiler. Guayaquil'de tanıştığı avukat Ricardo Rojo, Guatemala'ya gitme fikri ile Ernesto'nun hayatının dönüm noktalarından biri oldu. Venezuela'daki cüzam kolonisine gitmekten vazgeçti, arkadaşı Calica ile yolları ayrıldı ve Ricardo ile birlikte aralık ayında devrim mücadelesinin sürdüğü Guatemala'ya vardı. Guatemala'da hükümet başkanı Jacobo Arbenz Guzman; toprak ve tarım reformuna önem verdiği, halka fayda sağlayacak toplumsal bir devrim yapmaya çalışıyordu. Ernesto'nun amacı bu devrime şahit olmaktı. Guatemala'da bir süre kalmaya karar verdi.

"Guatemala'da gerçek bir devrimci olabilmek için ne gerekiyorsa onu yapacağım ve kendimi mükemmelleştireceğim."

Ailesine yazdığı mektupta işte bu satırları dile getirdi. Ernesto, Guatemala günlerinde artık devrimin ne olduğunu çok daha iyi anlıyordu. Direkt olarak

devrimin içindeki halkı ve yönetimi gözlemleme fırsatı bulduğunda, hayalindeki devrim şekilleniyor ve idealine karşı duyduğu inanç kuvvetleniyordu. Bu sözlerinde hayali net bir şekilde görülüyor: Devrimci olmak! Ernesto, kendini mükemmelleştirmekten de bahsediyor. Alelade bir devrimci olmayı değil, mükemmel bir devrimci olmayı hayal etti ve bunun için çaba harcadı, kendini geliştirdi.

Bir işi yapacaksan ya en iyisi ol ya da hiç yapma! Olması gereken de bu değil midir zaten? Hayaller ne kadar büyürse ona ulaşmak için verilen mücadele de o kadar büyüyor. Farkında olmadan bir yarışa giriyor ve kendi kulvarımızda en önde olmak için koşuyoruz. Koşarken tek hedefimiz ilk varan olmak. Sıradan, geçer bir not alan öğrenci mi olmak istemeliyiz yoksa sınıfının en başarılısı mı? Hatta okulunun, belki de şehrinin, ülkesinin... İdealler uğruna harcanan çaba büyüdükçe "en iyi" olmaya bir adım daha yaklaşıyoruz.

Ernesto, Guatemala'ya geldiği ilk günlerde Amerikan Halk Devrimi Birliği Örgütü'nün Ulusal İcra Komitesi Ekonomi Sekreteri olan Perulu Hilda Gadea Acosta ile tanıştı. Hilda, komünist bir ekonomistti. Şehirde kalacak yer arayan Ernesto'ya yardım ederek bir pansiyon bulmasını sağladı. Peru'da dahil olduğu siyasi girişimler nedeniyle 1948'de Guatemala'ya sürgüne gönderilen Hilda, Ernesto'dan iki yaş büyüktü. Balıketinde, çekik gözlü bir kadın olan Hilda ile Ernesto arasında zamanla entelektüel bir flört başladı. Birbirlerine âşık oldular.

Ernesto, Hilda'nın önder siyasi kişiliğinden ve bilgi birikiminden etkilenmişti. Annesinden sonra hayatına ilk kez böylesine donanımlı, birçok konuda konuşabildiği bir kadın giriyordu. Hilda, Ernesto'ya Lev Troçki ve Mao gibi devrimci siyasetçilerin kitaplarını öneriyordu.

Ernesto'nun Guatemala'daki en önemli siyasi bağlantılarından biri Hilda'ydı. Hilda onu Arbenz hükümetinin üst düzey politikacılarıyla ve Kübalı sürgünlerle tanıştırıyordu. Küba'nın diktatör lideri Batista'ya karşı ayaklandıkları için sürgüne gönderilen birçok Kübalı, Guatemala'daydı. Burası, yaşanılan devrim süreci ve tanıştığı çevre nedeniyle Ernesto için siyasi bir okul gibiydi, sürekli bir şeyler öğreniyor ve hayal ettiği Latin Amerika halklarının özgürlüğünü sağlayacak devrim fikrini şekillendiriyordu.

Ernesto, Guatemala günlerinde hayatını kazanmak için çalıştı, sokak satıcılığı yaptı. Ekonomik açıdan rahat bir hayat sürdüğü söylenemezdi.

"Ayakkabılarımın altı delik olsa da üstleri her zaman boyalıydı..."

Çoğu zaman kendimizi güçlü göstermenin yollarını arıyoruz. Başımıza ne gelirse gelsin dik duruşumuzu kaybetmemeye çalışıyoruz. İnsanın doğasında var bu özellik. Çağlar boyunca güçlünün güçsüze hükmettiği, hatta yok ettiği bir evrim sürecinin inşasıyız. Bu nedenle

her koşulda güçlü kalmayı deniyoruz. Kimi zaman zor olsa da... Pes etmemek, hem kendimize olan inancımızı artırıyor hem de bizi yıldıran nedenleri psikolojik de olsa ezip geçmemizi sağlıyor. Kazanmak kadar kaybetmenin de doğal olduğunu varsayarsak bunu çok fazla önemsememiz gerektiğine ikna olabiliriz belki de.

Bu sıralarda sıklıkla kullandığı, Arjantinlilere özgü bir kelime olan ve "Hey, dostum!" gibi bir anlama gelen "Che" sözcüğü adeta onun lakabı haline geldi. Çevresindekiler ve özellikle Kübalılar ona artık "Che" diye seslenmeye başladı.

"Her zaman gerçekleri savun!
Takdir edilmese bile vicdanına
hesap vermek zorunda kalmazsın..."

"Bizim kaderimiz
çizilmiştir;
ya kanımızın
son damlasına
kadar savaşıp
öleceğiz ya da
engelleri aşarak
zafere ulaşacağız..."

"İyilik yapmaya devam et. Karşındaki layık olmasa bile, sen buna layıksın..."

1954'ün Mayıs ayında Arbenz hükümetine karşı, CIA tarafından desteklenen Carlos Castillo Armas liderliğindeki darbe başladı. Arbenz'in toprak reformundan etkilenenlerin başında Amerikalı United Fruit Company isimli şirket bulunuyordu. Ülke bombalanıyor, sivil halk öldürülüyordu. Arbenz, halkın darbeye karşı silahlanmasını, ordu ise Arbenz'in istifa etmesini istiyordu.

Baskının arttığı ülkede artık yaşam zorlaşmıştı. Che bu sırada birkaç günlüğüne Komünist Gençlik tarafından örgütlenen silahlı milislere katıldı. Ancak grup harekete geçmedi. Çarpışmak için gönüllü olduğunda da Arbenz hükümetinin yabancı destekçilerin ülkeyi terk etmesini istemesiyle karşılaştı.

"Bizim kaderimiz çizilmiştir; ya kanımızın son damlasına kadar savaşıp öleceğiz ve genç bir kuşak yok olup gidecek ya da en akıl almaz engelleri aşarak zafere ulaşacağız!"

Kazanmak ve kaybetmekten oluşan yollar hayatın birçok noktasında çıkıyor karşımıza. Vereceğimiz anlık kararlarla bir şeylerden vazgeçiyoruz belki de. Bu kararların sonuçlarını görmek bazen yıllar alıyor bazen de anında çarpılıyor suratımıza gerçeğin ta kendisi. Ne olursa olsun kararlı olmak, sonuçları tahmin etmek ve seçilen yolda ilerlemek kendi kaderimizi çizmenin özgürlüğünü yaşatıyor bize.

Che devrimi gözlemlediği bugünlerde bir karar vererek mücadeleye dahil olmak istedi. En kötü kararların bile halkın verdiği savaştan daha önemli olduğunun, bunun şahsi kaygılarından çok daha mühim olduğunun farkındaydı. Yaşamı boyunca da şahsi kaygılarını bir kenara bırakarak çizdiği kaderinde, hedeflediği ilk mücadele Guatemala'da, yanı başında gerçekleşiyordu.

Che, Arbenz hükümetinin CIA destekli bir darbeyle devrilmesi ile ABD'nin emperyalist bir güç olduğu ve Latin Amerika'da gelişmekte olan ülkelerdeki sosyoekonomik eşitsizlikleri düzeltmeye çalışan hükümetlere düşman olacağını daha iyi anladı. Gezilerinden sonra savunmaya başladığı sosyalizmin silahlı mücadele ile kazanılacağı fikrini, gözlemlediği bu darbe kuvvetlendiriyordu. Meksika'ya gitmeye karar verdi, birkaç gün Arjantin konsolosluğuna sığındı. Hilda Gadea ile vedalaşarak yeniden yollara düştü...

"İyilik yapmaya devam et. Karşındaki layık olmasa bile, sen buna layıksın..."

İyilik yaparken bir beklentimiz var mı ya da ne bekliyoruz? Beklenti içine girdiğimiz anda bu, iyilikten çıkıp menfaate dönüşmüyor mu? Karşılıksız, beklentisiz olarak yapıldığında anlam kazanır iyilik. Sadece kendi vicdani hesaplaşmamızda rahatlatır içimizi. Karşılığında tam tersi kötülük de görebiliriz, hatta bu iyiliğin değerini hiç anlamayanlar da çıkabilir karşımıza. Ama ne fark eder? Yaptığımız iyilik, verdiğimiz değer, yüklediğimiz anlam... Bunların hepsi yalnızca bizi ilgilendirir. Ahlaki ve felsefi açıdan doğru kabul edilen iyi ve güzel kavramları, aslında kendimize yaptığımız yatırımdır sadece. Karakterimizin bir getirisi, doğru insan olmanın verdiği bir ayrıcalıktır. Her güzel şey karşılığını bulacaktır mutlaka, değeri bilinmese de değerli hissettirir...

Che birkaç gün içinde Meksika'ya vardı. Meksika, sürgünlerin ülkesiydi adeta... Kendine bir oda tuttuktan sonra ülkedeki ilk günlerinde sokak fotoğrafçılığı yapmaya başladı; parklarda insanların, ailelerin fotoğraflarını çekiyor, zaman zaman oyuncak satıyor ve geçimini böyle sağlıyordu. Hayatta kalmak için mücadelesi sürüyordu. Guatemala'da bir süre tutuklu kalan kız arkadaşı Hilda, serbest bırakıldıktan sonra sınır dışı edildi ve Meksika'ya, Che'nin yanına geldi.

"Gerçekçi olalım ve imkânsızı isteyelim!"

"Ölümü
şimdiden
bir başarısızlık
olarak
görmüyorum!"

"Küba'dan sonra tüm Latin Amerika'da yapacağız bu devrimi..."

26 Temmuz 1953 tarihinde önderliğini Fidel Castro'nun yaptığı ve kardeşi Raul Castro'nun da içinde bulunduğu bir grup, Küba'da devrim yapmak üzere ayaklanma başlatmıştı. Küba'nın diktatör lideri Batista'nın halka uyguladığı baskının ve kötü yönetimin, halkın içinde bulunduğu sefaletin bir sonucu olarak ayaklanan grup; Moncada Kışlası'na saldırı düzenledi. Hükümet güçlerince bastırılmışlardı. Birçok devrimcinin öldürüldüğü baskında Fidel ve kardeşi Raul'un da aralarında bulunduğu bir grup yakalanarak hapse atıldı.

Fidel; Küba halkının Batista diktasından kurtulması gerektiğini düşünen, bu uğurda mücadele gösteren, korkusuz bir savaşçıydı. Hapis günlerinin ardından çıkarıldığı mahkemede asıl mesleği olan avukatlığın

yardımıyla hem kendisinin hem de diğer arkadaşlarının savunmasını yaptı ve 16 yıl cezaya çarptırıldı. 21 ay cezaevinde kaldıktan sonra çıkan af ile serbest kaldı. Batista hükümetinin baskılarına dayanamayarak bir süreliğine kardeşi Raul ile birlikte Meksika'ya gitti.

Fidel devrimden vazgeçmedi. Meksika'da devrimin ön hazırlıklarını yapıyordu, 26 Temmuz Hareketi isimli yeni bir örgüt kurdu. Örgüte devrim mücadelesinde ona destek olacak yoldaşlar arıyordu.

Che, Guatemala'dan bu yana birçok Kübalı sürgün tanımıştı. Meksika Merkez Hastanesi'nde alerjik hastalıklar uzmanlığı yaptığı sırada da Raul ile tanıştı. Kübalı sürgünlerin Meksika'daki buluşma noktalarından biri olan Maria Antonia'nın evinde, 8 Temmuz 1955'te, Raul, Che'yi ağabeyi Fidel ile tanıştırdı. Henüz tarihin onları yazacağından haberleri yoktu elbette. Bütün gece ateşli bir sohbete koyuldular. İkisi de birbirlerinin fikirlerinden etkilendi.

O günlerde hamile kalan Hilda ile 1955 yılının Ağustos ayında evlendiler. Meksika bürokrasisinde evlenmeleri kolay olmadı, ikisi de sürgün olduğu için evlenme izni almaları epey sürdü. 1956 yılının Şubat ayına gelindiğinde ise Che ilk kızı Hilda Beatriz'i kucağına aldı.

Fidel ve Che'nin anti emperyalizme karşı uzun sohbetleri, dünyayı değiştirecek bir devrim dostluğuna dönüşüyordu. Örgütün bir doktora ihtiyacı olduğunu

söyleyen Fidel, Che'yi Küba Devrimi'ne katılmaya davet etti. Che, Küba halkının özgürlüğüne kavuşması ve baskıcı rejimin ortadan kalkması için hazırlanan bu silahlı harekâtın yavaş yavaş bir parçası olmaya başlıyordu...

Dostlarının evinde sık sık buluşuyor, ortak idealleri olan devrim hakkında konuşuyorlardı. Yine böyle bir günde Fidel Che'ye "Benimle birlikte Küba'ya gelip devrim yapacak mısın?" diye sordu.

"Sen biraz delisin! Evet, geleceğim seninle ama bir şartım olacak; Küba Devrimi'ni yaptıktan sonra tüm Latin Amerika'da ve sonrasında tüm dünyada yapacağız bu devrimi."

Fidel; Che'nin bu yanıtına gülerek karşılık verdi: "Ben azıcık deliyim dostum; ama sen zırdelisin!"

Che'nin Küba Devrimi'ne katılmaya karar verdiğinde aklında tek bir şey vardı: Devrimi ihraç etmek. Küba Devrimi'ni başarıyla gerçekleştireceklerinden emindi. Sonrasında devrimi Latin Amerika'ya taşımak istiyordu. Çünkü onu bu devrimci ruha ulaştıran asıl neden Latin Amerika'nın güçsüz halkıydı. Onlar uğruna mücadele etmek, yaşadıkları sefaletten onları kurtarmak istiyordu. Küba Devrimi, onun için kuşkusuz mükemmel bir deneyim ve hayaline giden yoldaki ilk gerçek adım olacaktı. Fidel'in cesareti onu etkiliyor, bu cesareti

nedeniyle ona "deli" diyordu. Fakat Fidel'in dediği gibi asıl "deli" olan Che'nin ta kendisiydi.

Delilik çoğu zaman en güzel cesarettir. Çıktığın yolda sonunu düşünme, sadece diren, sadece mücadele et. Her ne olursa olsun hayalin için bir adım at. Bil ki, attığın bu adım kendine olan inancını artıracak ve yürüdüğün yolda sana güç kazandıracak. Artık inandığın her neyse onun uğruna mücadele ettiğini bilecek ve kendine saygı duyacaksın. Bu inançla başaramayacağın ne olabilir? Başaramasan bile seni mutsuz eden ne kalır geriye? Sonuçta çabaladın, yola çıktın, mücadeleye girdin ve elde etmek istediğin her neyse onun için çalıştın. Güven kendine...

"Küba Devrimi'ne katılıyorum..."

Che, Fidel'i ve fikirlerini anlıyor, onu gerçek bir devrimci olarak görüyordu. Fidel'in Küba için yola çıktığında oraya varacağına ve savaşını kazanacağına inanıyordu. Ancak bir doktor olarak Meksika'da yerleşik hayata geçerek Hilda ve kızı ile mutlu bir yaşantı sürmek fırsatı da önünde duruyordu. Che düşünceliydi...

"Dün gece bir kitap okudum anne. Ölümü şimdiden bir başarısızlık olarak görmüyorum. Nâzım Hikmet'in de

söylediği gibi öldüğümde yalnızca yarım kalan bir şarkının acısını toprağa götüreceğim. Küba Devrimi'ne katılıyorum..."

Che'nin Küba Devrimi'ne katılıp katılmama konusunda vereceği kararı düşündüğü uykusuz gecelerinden birinde Hilda ona Nâzım Hikmet'in bir kitabını verdi. Sabaha kadar okuyup bitirdiği kitabın ardından annesine yazdığı mektupta bu satırları kaleme aldı.

Nâzım Hikmet, o dönemde ünü dünyaya yayılan bir Türk şairiydi. Che'nin Nâzım Hikmet'i tanıdığı ve okuduğu, onun özgürlükçü fikirlerine katıldığı bu satırlarından anlaşılıyor. Devrim gibi risklerle dolu bir yolu seçmek, ölümü göze almak demektir. Mücadele yolunu seçenlerin ölüm dahil birçok korkuya, insanların çoğunun göze alamadığı risklere göğüs germesi sürecin en doğal sonucu. Che de Küba Devrimi'ne "Evet!" derken ölüm dahil tüm riskleri göze aldı. Onun düşüncelerinde artık korkulması gereken ölüm değil, halkın ve insanlığın karanlık düzende yaşamaya devam etmesiydi.

"Bu kadar
saf bir
ideal uğruna,
hiç bilmediğim
bir kumsalda
ölmeye değer!"

"Belirsiz olduğunu düşündüğüm bu yolculukta zafere inanmaya başladım."

Che, Küba Devrimi'ni gerçekleştirmek üzere 26 Temmuz Hareketi'ne katılmaya karar verdiğinde bu karar onun tüm hayatını etkiledi. Örgütte doktor olarak görevlendirilmesine rağmen askeri eğitimlere de katılıyordu. Profesyonel bir güreşçi olan Arsacio Vanegas onu eğitiyor, egzersiz yaptırıyordu. Bu sırada küçük bir astım krizi geçiren Che, kendisini eğitmeyi reddeden Arsacio'ya bunun aralarında bir sır olarak kalması konusunda ısrar etti. Gerilla eğitmeni Albay Alberto Bayo ise pusu, hızlı çekilme prosedürleri, zorlu yürüyüşler gibi eğitimlerde büyük başarılar gösteren, hevesli olduğunu her fırsatta ortaya koyan Che'yi en iyi öğrencisi olarak seçti.

"Önceleri belirsiz olduğunu düşündüğüm bu yolculukta ilk eğitimlerle birlikte zafere inanmaya başladım. Bağlı olduğum devrimci komutanın liderliğindeki gruba

katılınca bu kadar saf bir ideal uğruna, hiç bilmediğim bir kumsalda ölmeye değeceğine inandım."

Che'nin verdiği karar elbette kolay olmadı. Üzerine düşündü, ailesini ve tüm yaşantısını geride bıraktı. Evet, onun için belirsiz bir yolculuktu. Fakat Küba Devrimi'nin Fidel için ne kadar ciddi bir ideal olduğunu çok kısa süre içinde anladı. Hayatta kalma ve mücadele etme anlamında çok kapsamlı eğitimler alıyorlardı. Daha önce hiç görmediği bir ülke ve hiç karşılaşmadığı insanlar uğruna bir devrime dahil olmuştu ve bu saf ideal uğruna ölmekten bile korkmuyordu.

Bazen sadece bir fikir, bir lider ya da verilen bir söze inanarak, güvenerek bir şeylerden vazgeçebiliyoruz. Yepyeni kararlar alıp farklı bir yöne doğru gidebiliyoruz. Che'nin verdiği karar, yıpratıcı ve radikal bir yolculuktu. Bu kadar radikal bir değişime karar vermek çok zor olsa gerek. Sizi yaşadığınız hayattan vazgeçirecek kaç lider, kaç söz, kaç fikir var?

"Savaşmaktan vazgeçtiğin an kaybedersin!"

Che, örgütün içindeki tek yabancıydı. Başlarda diğer üyeler onu kabullenmekte zorlandı. Zamanla örgütün kuramcısı haline gelen Che; baskıya maruz kalan, yoksul halkları korumak üzere dahil olduğu bu mücadelenin

daha başında Meksika'da hapse girdi. Ülke yönetiminin silahlı aktivistlere tahammülü yoktu. 1956 yılının Haziran ayında Fidel ve Che'nin de içlerinde bulunduğu bazı örgüt üyeleri tutuklandı.

Kendilerini mağlup hissetmiyorlardı, tek düşündükleri bundan sonraki adımlarının ne olacağıydı. Bir süre sonra serbest bırakılan Fidel, tutuklu olan diğer arkadaşları için mücadele etti ve sonunda kazandı. Serbest kalışının ardından birkaç gün evinde saklanan Che, sonrasında Hilda'ya veda ederek arkadaşlarının evinde kalmaya başladı. Artık Küba Devrimi için gün sayıyordu.

"Savaşmaktan vazgeçtiğin an kaybedersin!"

Bir mücadeleye girdiğimizde kaybetmek de kazanmak da olasıdır. Fakat o mücadeleyi baştan reddeder, savaşmaktan kaçarsak hiçbir zaman zafere de ulaşamayacağımızı kabullenmiş oluruz. Girilmeyen bir mücadelenin bize herhangi bir kazancı olamaz. Kazanmak, inanmak demektir. Kendimize, öykümüze, gücümüze, emeğimize ve düşüncelerimize inanmazsak yarı yolda kalırız! Baştan kaybederiz. Savaşmaktan vazgeçtiğimiz anda tüm gücümüz, stratejimiz ve kazanma ihtimallerimiz son bulur.

Che gibi bir devrimci ya da tarihe adını yazdıran diğer kahramanlar, karşılarına dünyanın en büyük güçlerini alarak bir mücadeleye giriştiler. Bugün dönüp baktığımızda tarihi değiştirenler ya da insanlığın devamlılığı,

özgürlüğü, gelişmişliği, sağlığı adına yapılmış tüm çalışmalarda rol alan kişiler sizce bu başarıya çok mu kolay ulaştı? Hiç mücadele etmeden, hiç savaşmadan bugünkü dünya düzeninin devamlılığını sağlamak ya da bir düzeni tamamen yıkıp diğerine geçmek o kadar kolay mıydı? Elbette değildi! Elbette, bugün sahip olduğumuz birçok şeyi, bu uğurda savaşan, kaybetmekten korkmayan cesur insanlar sayesinde elde edebildik. Onlar kaybetmeyi de göze aldı ancak bu savaşa hiç girmemeyi, uzaktan seyretmeyi akıllarından geçirmediler...

Fidel Küba Devrimi'ni gerçekleştirme kararlılığı ile Granma isimli bir yat satın aldı. Amacı, oldukça eski ve yetersiz olan, tamir ettikleri bu yat ile Küba'ya ulaşmaktı. 25 Kasım 1956'da tüm örgüt üyeleri bir iskelede buluşarak Küba'ya doğru yola koyuldular. 82 kişiydiler, Granma'nın sınırlarını zorlayarak fırtınada yola devam ettiler. Üç gün süreceğini planladıkları yolculukları beklediklerinden de uzun sürmüştü ve yedi gündür denizdeydiler. Yiyecekleri ve suları tükenmişti; üstelik fırtınada savrulan gemideki örgüt üyelerini deniz tutmuş ve sağlıkları iyiden iyiye bozulmuştu. Uzun süren yolculuk, Küba'da bekleyen devrim yanlılarının da hevesini kaçırdı, kıyıya çıktıklarında destek olacak devrimciler ortada yoktu. Batista hükümeti ise haberi çoktan almış ve hazırlıklarını yapmıştı. Havadan ve denizden kuşatıldılar. Ordunun otomatik silahlarına karşı örgütün tek atımlık silahları, mücadelenin sonucunu belirliyor gibiydi.

Dağılmışlardı, yolculuktan yorgun düşen 26 Temmuz Hareketi, Batista ile olan savaşı kaybediyordu. Che en ön sıralarda çatışıyordu. Örgütün büyük çoğunluğu çatışma sırasında hayatını kaybetti. Geriye kalan 12 kişi ise Sierra Maestra Dağları'na kaçtı. Batista hükümeti çoktan zafer çığlıkları atmaya başladı, elinde bulundurduğu medyanın da gücüyle devrim planının suya düştüğünü, Fidel dahil olmak üzere tüm devrimcilerin öldürüldüğünü duyurdu.

Yaralı örgüt üyelerini tedavi etmek için mücadeleye davet edilen Che, bu çatışma sırasında kaçan bir askerin mermi kutusunu düşürdüğünü fark etti. Çok ağır olan bu mermi dolu kutuyu almak ile ilaçla dolu olan sırt çantasını almak arasında tereddüt etti. Sonunda mermi kutusunu seçti. Che'nin hafızasında işte bu an doktordan gerillaya dönüşme anı olarak kaldı.

Fidel, mücadelede kararlı bir liderdi. Medya gücünü lehine çevirmek üzere bağlantılarını kullandı. *New York Times*'da Fidel'in hayatta olduğu ve mücadeleye devam ettiği yönünde çıkan haberler, devrim yanlısı Küba halkına umut oluyor ve direnişe katılmaya itiyordu. Che, telsiz telefon sistemi sayesinde devrim yanlılarının sesi olan korsan bir radyo istasyonu kurdu: Radyo Rebelde. Guatemala'da CIA tarafından sağlanan telsizin Arbenz hükümetini görevden alma konusundaki başarısını gözlemlemesinin bu çalışmada büyük etkisi vardı. Bu yayınların biri sırasında radyodan Che'nin sesi işte böyle yankılanacaktı:

"Sierra Maestra Dağları'nda geçen 16 ay boyunca çeşitli ülkelerden birçok gazeteci buraya gelerek mücadelemizle ilgilendi. Bugün bizi ziyaret eden Kübalı bir gazeteci aracılığıyla Küba halkını ilk kez selamlamak istiyorum. Yalnızca liderimiz Fidel Castro'nun fikirleri ve davranışları sayesinde tanıdığım bu halkı savunmakta kararlıyım..."

Evet, Che bu halkı gerçekten de hiç tanımıyordu. Önceleri sürgündeki birkaç Kübalıyı tanımış, verdikleri mücadeleyi onlardan dinlemiş, sonrasında ise Fidel ile tanışmıştı. Fidel'in önderi olduğu devrimde Küba halkını onun anlattıkları ile tanımaya çalışıyordu. Sesini duyan Kübalılar da kısa süre içerisinde bu yabancıyı bağırlarına basacaklarını henüz bilmiyorlardı.

Radyo sayesinde örgütün gücü empoze ediliyor ve başarıları duyuruluyordu. Che, mücadelede önemli bir isim haline geldi. Kimseye emir vermiyor, birlikte yapmayı teklif ediyordu. Örgüt üzerinde ahlaki bir otorite kurdu. Cesareti, lider olarak görülmesini sağlıyor, örgüt üyeleri ona artık "Comandante" diye sesleniyordu.

"Yol uzun ve güçlüklerle dolu; ya çok hızlı gider toplumdan koparız ya da çok yavaş kalır arkamızdakinin nefesini ensemizde hissederiz."

"Peşinden
koşacak
cesaretin varsa,
tüm hayaller
gerçekleşir!"

"Savaşı kazandık, devrim yeni başlıyor!"

Dağdaki mücadele kolay değildi. Devrimciler bir yandan Batista hükümeti tarafından ağır yenilgilere uğratılıyor, yoldaşlarını bir bir kaybediyor, bir yandan da devrime karşı bilinçlenen yeni yoldaşları aralarına katıyordu. Her an tetikte, her an zorlu bir savaşın içerisindeydiler. Tüm dünyanın gözü de bu mücadele üzerindeydi. Uzayan saçları ve sakalları, mantar nedeniyle yürüyemeyecek hale gelen ayaklarıyla savaşmaya çalışıyorlardı.

Batista ve Fidel medyayı birbirlerine karşı kullanıyor, spekülasyonlarla dolu bir gündem yaratıyorlardı. Devrim bir yandan da psikolojik bir savaş gibiydi. 1958 yazından itibaren Sierra Maestra'daki devrim birlikleri hareketlenmeye başladı ve saldırıya geçti. Fidel, emrindeki grubu ikiye böldü. Castro kardeşler Pico Turquino'dan iki birimle Santiago'ya doğru yola koyulurken

Che ve Camilo Cienfuegos komutanlığındaki iki birim de başkent Havana'ya ilerlemeye başladı.

Che'nin komutasındaki birlik şehre yaklaşırken Caibarien kasabasında halk tarafından coşkuyla karşılanıyordu. Bölgedeki askerler artık direniş göstermeden kaçıyordu. Batista, destek amacıyla askerlerini taşıyan ve diktatörlüğünün en kuvvetli silahı olan zırhlı bir treni Santa Clara'ya gönderdi. Che, aynı zamanda karargâh olarak kullanılan bu treni ele geçirmeye odaklanmıştı. Tarım fakültesinden aldıkları buldozerlerle rayları bozdular. Hareket edemeyen ve ateş altında kalan treni ele geçirdiler. Devrimin en önemli olaylarından biri olan zırhlı tren operasyonu, Che'nin de en büyük zaferiydi.

O sırada 26 Temmuz Hareketi'ndeki Aleida March da yanındaydı. Trendeki askerler teslim oldu, trenin içindeki tüm cephaneler gerillaların ve mücadeleye katılan köylülerin silahlanmasını sağladı. Che'nin bu zaferi Radyo Rebelde'den tüm ülkeye duyuruldu. Bir devrin sonu, Batista'nın kaçışı bu zaferle başladı. ABD'de artık Batista hükümetini desteklemeyi bırakmış ve bir an önce istifa etmesini bekler hale gelmişti. Generallerinin Che ile barış pazarlığına oturmak zorunda kaldığı haberini alan Batista, bunca baskı ve yıkıma dayanamadı, sonun yaklaşmakta olduğunu anlayarak 1 Ocak 1959 gecesi Dominik Cumhuriyeti'ne kaçtı. Zafer, 26 Temmuz Hareketi'nindi.

Che, Santa Clara'dan Havana'ya ilerlemek üzere üyeleri bir araya toplamaya çalışıyordu. O sırada bir örgüt

üyesi ailesini görmek üzere doğuya gitmek istedi. Ona izin vermeyen Che'ye "Ama zaten devrimi kazandık!" diyebildi.

"Hayır, savaşı kazandık. Devrim yeni başlıyor!"

Che, örgüt üyesine bu cevabı verdi. Devrimin ne demek olduğunu artık çok iyi biliyordu. Kazandıkları bu mücadelenin asıl aşaması Fidel ile birlikte üzerinde çokça düşündükleri yeni reformlar ile başlayacaktı. Yıllar boyunca sömürülen, hakları gasp edilen, sefalet ve yokluk içerisinde baskı ile yönetilen bir halk uğruna savaşmış ve kazanmışlardı. Ama ya bundan sonra ne olacaktı? Hayal ettikleri, halkı özgürlüğe kavuşturacak ve ülkedeki refahı artıracak birçok proje vardı. Peki halk bu projelere nasıl bakacaktı? Devrimci hükümeti kabul edecekler miydi? Evet, asıl mücadele şimdi başlıyordu. Bugünden sonra devrim başlıyordu: Sömürülen halkın, özgürlük devrimi!

Halkı yöneten her siyasi otoritenin birbirinden farklı yöntemi var elbette. Halk tarafından benimsenmeyen uygulamalar olsa da bir sonraki yönetime geçmek bir alışma sürecini doğuruyor. Halkın köklü değişimleri bir anda kabullenmesi beklenemez. Alışılmış bir düzenden bambaşka bir yönetime geçme süreci beraberinde birtakım zorlukları getiriyor.

Yönetimsel ve siyasal açıdan bakmayı bir kenara bıraktığımızda da hayatımızdaki köklü değişimlerin,

alışkanlıklarımıza yansımasının ne kadar zor olduğunu görebiliriz. Örneğin yıllarca yaptığınız, artık uzmanlaştığınız bir işi bırakıp, hiç bilmediğiniz farklı bir işi yapmaya başladığınızda bu duruma alışmanız kolay olabilir mi? Belki çocukluğunuzun geçtiği, büyüdüğünüz evden taşınmak ve bambaşka bir şehirde ya da ülkede yaşamaya devam etmek hemen alışılabilecek bir şey olabilir mi? Sevdiğiniz bir eşyayı kaybetmek, sevdiğiniz biri ile artık bir arada olamamak bile alışılması zor, zamana ihtiyaç duyulan bir süreçtir. Her düzen bozulması, her yönetim değişikliği ya da her alışkanlığın değiştirilmeye çalışılması başlı başına bir süreçtir, bir savaş gerektirir.

2 Ocak günü Che, her gün duyduğu ama hiç görmediği Havana'yı ilk kez görüyordu. Fidel'in başkente ulaşması 6 gün sürmüştü. 8 Ocak'ta Fidel de Havana'daydı. Che, La Cabana Kalesi'nden coşkulu halkı ve Havana'ya giren Fidel'i izliyordu. Devrimciler halkın kalabalığı ve yoğun ilgisi nedeniyle ilerleyemiyordu.

"Peşinden koşacak cesaretin varsa, tüm hayaller gerçekleşir!"

Che'nin mücadelesinde anahtar kelime oydu: Cesaret! Hayatı boyunca cesur ve korkusuz biri oldu. Çıktığı ilk yolculuktan bugüne, tek hayali ve fazlaca cesareti vardı. Kazanılan zaferde, gerçekleştirdiği hayalinde onu başarıya ulaştıran şey cesaretiydi. Astım krizlerine, zorlu

savaş koşullarına, geride bıraktığı ailesine rağmen cesur bir devrimci olarak hayallerinin peşinden koştu.

Hayallerimize ulaşmak için neler yapıyoruz? Nelere cesaret ediyor, neleri göze alıyoruz? Gerçekten koşuyor muyuz peşinden hayallerin?

Cesaret tıpkı bir adıma benzer; o adımı attığında ya zirveye çıkarsın ya da uçuruma düşersin. Cesur olmadığın sürece hayatta hep bir adım geride kalırsın. Senden önce birileri mutlaka o adımı atmış olur. Cesaret, liderliğin bir gerekliliğidir. Cesaret, hayallerin uğruna mücadele etmek ve başarıya ulaşana kadar devam etmektir. Hayallerin gerçekleşmesi için peşinden koşmak, koşmak için ise sadece cesaret gerekir.

"Şimdi mücadele edersek,
gelecek bizim olacak!"

"En büyük
dayanışma
yalnız ve
ümitsiz insanlar
arasında gelişir..."

İkinci adam: Che

Kurdukları yeni hükümette Fidel başbakan, Doktor Manuel Urrutia Leo da devlet başkanı olmuştu. Che ilk olarak 6 ay Binbaşı sıfatıyla Havana'nın La Cabana Hapishanesi'nin komutanlığına atandı. Bu görevde Batista rejiminin memurlarının, savaş suçlularının ve siyasi muhaliflerin yargılanmasından ve infazından sorumlu oldu. Savaş suçlularının adaletsiz bir şekilde, işkenceler eşliğinde yargılanması konusunda eleştiriliyor ve hakkında sadist bir imaj çiziliyordu. Che'nin mahkemelere girmediği, bunların iftira olduğu da konuşuldu. Devrim sonrasında hükümetin tüm dünyada ve ülkede en çok eleştirildiği nokta da bu oldu. 7 Şubat günü hükümet tarafından "Doğuştan Küba Vatandaşı" olarak ilan edildi. Che'nin ailesi de devrimden sonra Küba'ya gelerek 6 yıl sonra ilk kez oğullarını gördü.

Kendi hükümetini kuran Castro'nun, kardeşi Raul ve Che'yi devlet yönetiminde görevlendirmesinin ardından

halkta komünizm konusunda çekinceler başladı. Devrimcilerin büyük çoğunluğu komünist bir Küba fikrine çok uzaktı. Che ve Raul; Moskova ile yakınlık geliştirilmesini destekliyordu. Che'nin hayali sosyalist bir dünya devrimiydi. Küba'yı komünist bir ülke modeline ulaştırmak ve sonrasında bu modeli tüm üçüncü dünya ülkelerine ihraç etmek istiyordu. Küba'dan diğer ülkelerdeki devrimci hareketlere yardım etti. Desteklediği Panama ve Dominik Cumhuriyeti devrimleri başarısızlıkla sonuçlandı.

Che, Küba'yı yöneten ikinci adam haline gelmişti. Marksist-Leninist yaklaşımını her geçen gün biraz daha belli ediyor, komünist bir Küba için çalışmalarını sürdürüyordu. Yaşanılan süreçte halk henüz komünizme hazır değildi. Her ne kadar sosyalizm adına devrim sonrasında önemli adımlar atılsa da Fidel, bu konuda temkinli olmaya özen gösteriyordu. Komünizm ABD için de bir tehlikeydi.

"En büyük dayanışma yalnız ve ümitsiz insanlar arasında gelişir..."

Mutluluğu ve zaferi paylaşmak, anlatmak, o sevince ortak olacak birilerini bulmak ne kadar kolay değil mi? Peki zor zamanlar geçirdiğinizde aynı şekilde sıkıntılarınıza ortak olacak birilerini bu kadar kolay bulabiliyor musunuz? Zor günlerde daha değerli hale geliyor dayanışma... Paylaştıkça çoğalan mutluluklar gibi, sıkıntılar

da paylaştıkça azalıyor, dağılıyor. Birlikte daha güçlü oluyoruz, dayanışmadan güç alıyoruz. Yalnız ve ümitsiz insanlar arasında gelişen dayanışmanın kuvveti, yıkılamayacak kadar güçlü. Ümitsizlik ve yalnızlıkla birbirlerine bağlanmış insanların beklentisizliği, karşılıksız bir dayanışmaya, içgüdüsel bir desteğe dönüşüyor. Hayata tutunacak bir beklenti olmadığında daha sıkı sarılıyor insan birlik olmaya...

Che, 26 Temmuz Hareketi'nin bir üyesi olan Kübalı Aleida March ile bir süredir aşk yaşıyordu. Devrimci bir öğretmen olan Aleida, 1958 yılında, henüz 24 yaşındayken gönüllü olarak örgüte katıldı. İlk başlarda para taşımacılığı yapan Aleida daha sonra gerillalara hemşirelik yaptı. Yol kenarında dinlendiği sırada yanına gelen Che, *"Haydi, çarpışmaya gidiyoruz!"* diyerek onu mücadeleye ortak etti. Devrimi gerçekleştirdikleri gün Aleida'ya evlenme teklif etmişti.

Devrimin ardından Küba'ya gelen Hilda'ya durumu anlattı ve boşanma işlemlerine başladı. 2 Haziran 1959'da Aleida ile La Cabana askeri kalesinde sivil bir törenle evlendiler. Aleida, Camilo, Celia ve Ernesto isimli 4 çocukları oldu.

Che, 7 Ekim 1959'da Milli Tarım Reformu Enstitüsü Başkanlığı'na atandı. Hükümet ilk sosyal politikalarını uygulamaya başlamıştı. Kiralar ülkenin tamamında yüzde 50 azaltıldı, ilaç fiyatları düşürüldü. Batista hükümetinin zimmete geçirdiği tüm mallara el konuldu. Topraklar kamulaştırılarak halka dağıtıldı. Araziler

sadece Kübalılara satılabilecekti. El konulan arazilerin 190 hektarlık bölümü ABD'li şirketlere aitti.

26 Kasım'da da Küba Merkez Bankası Başkanı olarak atandı. Devrim öncülerinin buluştuğu bir toplantı sırasında Fidel, "Aranızda hiç ekonomist var mı?" diye sorduğunda Che soruyu "Aranızda hiç komünist var mı?" diye anlayarak elini kaldırmıştı. Küba Merkez Bankası Müdürlüğü'ne atanmasını bu hikâye ile anlatıyordu. Daha önce komünist ekonomi teorileri üzerine yazılar yazan Che; paranın varlığından hoşlanmıyor, bu alandaki bilgi eksikliğini bağlılığı ve çalışkanlığıyla telafi ediyordu. Paranın kaldırılması gereken bir araç olduğunu savunduğu için Küba paralarını takma ismi olan "Che" ile imzaladı. Aslında bu, kendince yaptığı sembolik bir eylemdi.

1959 yılının ortalarında, Fidel tarafından ticari ilişkiler kurmak üzeri üç aylık bir tura gönderildi. Fas, Sudan, Mısır, Suriye, Pakistan, Hindistan, Japonya, Yugoslavya, Sri Lanka, Tayland, Endonezya ve Yunanistan'dan oluşan ziyaretleri boyunca birçok devlet başkanı ile görüştü.

Kişiliğini değiştiren, Latin Amerika halklarının tüm sorunlarını gördüğü ve devrimci ruhunu kazandığı gezideki yol arkadaşı Alberto'yu unutmadı. 1960 yılında araştırmacı olarak Küba'dan gelen daveti kabul eden Alberto ile Che yıllar sonra bir aradaydı. Küba halkı için bilim çalışmalarına devam eden Alberto, hayatının geri kalanını Küba'da geçirerek Santiago Tıp Okulu'nu kurdu.

"Çıkarmadan önce devrim zayıftı. Şimdi her zamankinden daha güçlü."

Devrimci hükümetin reformlarından fazlasıyla olumsuz etkilenen ABD, 13 Ekim 1960'ta Küba'ya gönderilen tüm mallara ambargo uygulamaya başladı. Ekonomi zorlu bir durumdaydı. Bankalar, şeker fabrikaları ve tesisler devletleştirildi. Kentsel bir reform yasası uygulanmaya başlandı, kiralar donduruldu. Che, ablukaya tabi Küba ürünlerinin ve özellikle şekerin ihracı için Sovyetler Birliği'nden destek ve kredi almak üzere önemli adımlar attı. Sovyetler Birliği'nin desteğiyle ülke ekonomisi biraz olsun rahatladı.

Küba'nın yeni hükümeti, devrim sonrasında uygulanan komünist reformlar nedeniyle ABD için bir tehdit oluşturuyordu. Ayrıca ekonomik olaylar ve politik tutum sebebiyle Sovyetler Birliği'ne yaklaşan Küba'nın Orta Amerika'daki güvenliği de tehlikeye attığı düşünülüyordu. ABD, bir harekât ile devrimi sonlandırmayı planladı. Devrimin ardından ülkeyi terk ederek ABD'ye kaçan Kübalılar 1961 yılına gelindiğinde ABD'nin desteğini arkalarına alarak Fidel Castro'nun rejimini yıkmak amacıyla Domuzlar Körfezi Çıkarması isimli bir girişim başlattı. Bu girişim Fidel'in yönettiği Küba birliklerince başarısızlığa uğratıldı. ABD'li John F. Kennedy yönetimini küçük düşüren bu girişim sonrasında Fidel daha da güçlenerek tüm dünyadaki popülaritesini artırdı.

Fidel'in emriyle Küba'nın en batısındaki Pinar Del Rio Eyaleti'ndeki bir kuvvetin başına geçen Che de mücadeleye komuta edenlerden biriydi. İki gün süren harekât sırasında rehin alınan isyancılar; para, ilaç ve gıda yardımı karşılığında ABD'ye iade edildi. 1961 yılının Ağustos ayında Amerikan Devletleri Örgütü'nün Uruguay'daki toplantısına katılan Che, Beyaz Saray Sekreteri Richard Goodwin aracılığıyla Kennedy'ye şu mesajı iletti:

"Domuzlar Körfezi için teşekkürler. Çıkarmadan önce devrim zayıftı. Şimdi her zamankinden daha güçlü."

Kahraman gerilla

Che Guevara denildiğinde hepimizin zihninde muhtemelen aynı görüntü beliriyor: Yıldızlı beresi ile delici bir bakış atan Che.

Popüler kültürde 20. yüzyılın ve devrimin simgesi olarak dünyadaki en ünlü fotoğraflardan birine dönüşen o kare... Sayısız kere basılan, kahve kupasından tişörte kadar birçok materyalin üzerinde gördüğümüz o fotoğraf...

4 Mart 1960'ta devrim için Belçika'ya yük taşıyan ve Havana Limanı'na demirlenen La Coubre isimli silah

gemisinin patlamasında yaralanan kurbanlara Che de yardım etti. 100'ü aşkın ölü vardı. Küba hükümeti bu patlamanın CIA tarafından gerçekleştirilen bir sabotaj olduğunu düşünüyordu. Bu olayın ardından yapılan anma töreni sırasında, henüz 32 yaşında olan Che'nin simge haline gelen ünlü fotoğrafı Alberto Korda isimli Kübalı fotoğrafçı tarafından çekildi. Korda'nın Guerrillero Heroico-Kahraman Gerilla diye isimlendirdiği bu fotoğraf çekiminden 7 yıl sonra basıldı.

Yüzünde öfke ve acının hissedildiği, sert ve kararlı bir duruşun temsil edildiği bu fotoğraf için Korda, "Gözlerindeki güçlü bakıştan şaşkına döndüm!" ifadesini kullanacaktı.

Fidel Castro'nun kişisel fotoğrafçısı olan Korda, simgesel Che fotoğrafının sayısız kez kullanılmasına aldırış etmedi. Ancak 2000 yılında bir alkol firmasının fotoğrafı kullanması üzerine, "Bu fotoğrafı dünyadaki sosyal adaleti sağlamaya çalışanların kullanmasına karşı değilim ancak onun itibarını zedeleyen, alkol gibi ürünlerin tanıtımı amacıyla kullanılmasının ve sömürülmesinin karşısındayım!" diyerek dava açtı. Kazandığı 50 bin doları Küba Sağlık Sistemi'ne bağışladı.

"Her devrimci
bir başkasının
yanağına atılan
tokadı kendi
yanağında
hissetmelidir!"

"Üretimde mesele sadece miktar değil, aynı zamanda kaliteye de önem vermeliyiz."

Che, 23 Şubat 1961'de Sanayi Bakanı olarak atandı. Siyasi bakımdan yönetimde üstlendiği görevler nedeniyle gücünün zirvesindeydi ve bir bakan olarak günde 16 saat çalışmasıyla tanınıyordu. Küba halkını daha çok çalışmaya teşvik ediyordu. Tarlalarda ya da fabrikalarda çalışırken kameralar onu izliyordu.

"Kız çocukları için fabrikalarımızda ürettiğimiz oyuncak bebekler, çocukların elinde parçalanıyor! Sigara yakmak için ürettiğimiz kibritler sigara yakan insanların elinde patlıyor! Üretimde mesele sadece miktar değil, aynı zamanda kaliteye de önem vermeliyiz."

Che, ülkenin Sanayi Bakanı olduğu sürece pek çok proje üretti. Projelerinin bir kısmı başarısızlığı nedeniyle eleştirilse de üretimde kaliteyi esas alan bir bakış açısına sahip olduğunu bu sözleri ile ifade ediyor. Günümüzde

sanayi ve üretim, bir ülkenin gelişmişliğini belirleyecek düzeyde önemli. Che'nin bahsettiği kaliteli üretim anlayışını benimseyen ülkeler, sanayileşme aşamasında başarıyı elde ederken ekonomik gelişim sürecini de daha başarılı şekilde tamamlayabiliyor. Yönetimin üst kademesindekilerin sanayileşmeyi sadece maddi gelir kaynağı olarak değil, aynı zamanda bir statü olarak görmesi ve kaliteyi esas alması gerekiyor.

Fabrikaları ziyaret ediyor, işçilerle birlikte çalışmaya başlıyor ve onlarla birlikte yemek yiyordu. Ona göre bir bakan, elini her zaman taşın altına koymalıydı. Eğer işçilerin arasına katılmazsa onları anlayamayacağını düşünüyordu.

Camaguey'de şekerkamışlarının kesiminde makine kullanımını denemek ve tüm halka göstermek istiyordu. Kesme makinesi sayesinde işçiler çalışma saatini azaltabilecekti. İlk 9,5 saatlik mesaide yüz bin kiloya yakın kamış kesildi. Che, çalışırken fotoğraflarını çeken iki gazeteciyi de kamış kesmeye dahil etti.

"Buraya geziye mi geldiniz? Kesmeye başlayın!"

Che, çalışma konusundaki hevesi ve çabasıyla Kübalıları şaşırtıyordu. Onu çeken gazetecileri bile işin ucundan tutmaya davet ediyor, neredeyse her adımını Küba'nın refahı uğruna çalışmaya yönelik atıyordu. Özellikle gençlere çalışmak konusunda çok önemli görevler düştüğünü söylüyor, sosyalizmin kuruluşunda

kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiğinin önemini vurguluyordu.

Che'nin devrimci ruhuna artık siyasal kişiliği de eklenmişti. Devrim mücadelesinde başarılı bir komutan olan Che, devlet adamlığında da etkin bir kişiliğe büründü. Günümüz siyasetinin aktörlerinin etkinliğine bakılacak olursa Che'nin izlediği strateji gibi göz önünde, halkın içinde, işçinin yanında ve en önemlisi çalışma hayatında karşılaştığımız kaç lider var? Kaç siyasi karakteri bir fabrikada görebiliriz ya da kaç politikacıyı çalışarak halkı çalışmaya teşvik ederken izleyebiliriz? Aslında olması gereken bu değil mi?

Bugün örnek aldığınız herhangi bir liderin sizi en çok etkileyen özelliği nedir? İşyerine uğramayan bir patronu lider olarak konumlandırabilir miyiz? Ya da iş süreçlerine hâkim olmayan bir üst düzey yönetici bizi çalışmaya ne kadar teşvik edebilir? Verdiği emirleri, talimatları dinlerken onu ciddiye alma veya çalışma hayatında onu örnek alma ihtimalimiz var mı? Hiç kitap okumayan bir öğretmenin bize kitap okumayı tavsiye etmesi ne kadar etkili olur? İşte tüm bu örneklerde olduğu gibi işin ehli olan kişilerin gerçekten o işi biliyor olması ya da yaptıkları işi özenle yapması, tüm süreçlere hâkim olması, çevresindekileri o işe özendirme gayreti içinde olması çok önemli. Che, devlet adamlığı boyunca alanında başarılı bir taktik izleyerek halkın uygulamaya dahil olmasını sağladı.

Devrimci hükümetin en büyük projelerinden biri olan okuryazarlık kampanyasının son aşamasını gerçekleştirdi.

1959'dan önce yüzde 60-76 oranında olan okuryazarlık oranı, 1961 yılının eğitim yılı ilan edilmesi ve Che'nin girişimleriyle yüzde 96'ya yükseldi. Satranca olan ilgisi sürüyordu. Genç Kübalıların da bu oyunu öğrenmeleri için çeşitli etkinlikler düzenledi. Yönetimde sosyal bir liderlik sürdürdü.

"Küba halkı dünyanın neresinde, ne zaman bir adaletsizlik olsa derinden sarsılır..."

Fidel tarafından Moskova'ya gönderildiğinde resmi olarak ticari anlaşmalar yapılacağı görülüyordu ancak arka planda Sovyet Başkanı Nikita Kruşçev ile askeri bir anlaşma söz konusuydu. Küba'ya kurulacak olan Sovyet füzeleriyle hem Küba hem de Sovyetler Birliği kendini koruma altına almayı planlıyordu. 1962 yılında ülkeye getirilen füzeler, ABD'nin Küba'yı baskılama hareketine ters düşüyordu. Ayrıca Küba ve Sovyetler Birliği'nin böylesine yakın ilişkiler kurması da ABD için bir tehlike yaratıyordu. ABD Başkanı Kennedy, Sovyetler Birliği'nin Küba'ya füze yerleştirdiğini bildiklerini açıkladığında Che; Batı Ordusu Komutanlığı'na getirildi.

Kruşçev, ABD'nin ülkesini işgal etmeyeceğini garanti etmesi karşılığında nükleer silahların Küba'dan çekilmesini kabul etti. Bu tek taraflı tavır Che'yi çok öfkelendirmişti. Kruşçev'in yaptığını ihanet olarak değerlendiriyordu.

Ona göre Sovyetler Birliği artık devrim idolü değildi ve üçüncü dünya ülkelerine de yardım etmiyordu.

11 Aralık 1964'te Birleşmiş Milletler'in davetlisi olarak Küba'yı temsilen New York'a gitti.

"Küba, hiçbir zinciri olmayan, bağımsız bir ülkedir. Bu örnek, kıtamızda meyvelerini verecek. Latin Amerika'nın acı çekmiş halkı asla güçsüz değil; aç yerliler, topraksız köylüler ve sömürülen işçiler tarafından bir destan yazılacak! Küba halkı dünyanın neresinde, ne zaman bir adaletsizlik olsa derinden sarsılır. Her dürüst insan, her devrimci bir başkasının yanağına atılan tokadı kendi yanağında hissetmelidir."

Yaptığı konuşma ile dakikalarca alkışlanan Che'nin eleştirel üslubu aslında hem ABD'ye hem de devrim yönünden saptığını düşündüğü Sovyetler Birliği'neydi. En başından beri düşündüğü Latin Amerika devrimini ve Küba'da yanan devrim ateşini haksızlığa uğrayan diğer halklara da yayma isteğini bu konuşmasında tüm dünyaya anlatıyordu. Bu konuşmasının ardından tüm dünya tarafından devrimci bir lider olarak görülen Che'nin popülerliği her geçen gün artıyordu.

Devrim her ne kadar belli kahramanlar üzerinden gerçekleşse de aslında bir topluluk hareketi. Tarihteki devrimlere öncülük etmiş kişilerin büyük çoğunluğu; toplumsal mücadeleyi benimseyen, yalnızca uğruna mücadele ettiği halkın ya da idealin savunucusu değil, küresel bir bakış açısıyla tüm haksızlıkların savunuculuğunu

yapan liderlerdir. Başka türlüsü gerçekliğe ve devrimin ruhuna aykırı olmaz mı zaten? Yanan bir binada sadece kendi evindeki yangını söndürmek neyi değiştirir?

Devrimin çıkış noktası çoğu zaman adaletsizlik. Haksızlığa karşı duruş sergileyen bir devrimcinin, dünyanın neresinde olursa olsun, başka birinin uğradığı haksızlığı da kendine yapılmış kabul etmesi, aynı hislere sahip olması ve haksızlığa uğrayan herkesin yanında olması gerekir.

Che, 17 Aralık'ta Paris'e giderek 3 aylık uluslararası bir tura başladı. Bu gezi sırasında Çin Halk Cumhuriyeti, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Cezayir, Gana, Gine, Mali, Dahomey, Kongo ve Tanzanya'yı dolaştı. 24 Şubat 1965'te Cezayir'de uluslararası sahnede son görünüşü olan II. Afrika-Asya Ekonomik Dayanışma Semineri'nde konuşma yaptı.

"Ölüm kalım meselesi olan bu mücadelenin bir sınırı yok. Dünyanın neresinde olursa olsun yaşanan haksızlıklara kayıtsız kalamayız. Bir ülkenin emperyalizme karşı zaferi bizim zaferimiz, yenilgisi de bizim yenilgimizdir."

Che'nin dünya sahnesinde yankılanan son sözleriydi bunlar. Hedefinde yine Sovyetler Birliği ve küresel devrim çağrısı vardı. Üstlendiği hak savunuculuğu görevini tüm dünyaya duyuruyordu adeta.

21. yüzyılın bireysel gerçekliği bugün öyle farklı bir noktaya geldi ki, geçmişte yaşanan olaylara, savunulan ideallere baktığımızda bunu çok daha net görebiliyoruz.

Sahiden, bugün kendimizden başka neyi düşünüyoruz? En fazla ailemizi ya da yakın çevremizi... Yaşanılan olaylara, dünya düzenine, insanların geldiği noktaya toplumsal açıdan bakmayı unuttuk maalesef. Dünyada yaşanan haksızlıklara kayıtsız kalmayı şöyle bir yana bırakalım, yanı başımızda bile bir haksızlığı savunamıyor, karşı koyamıyoruz çoğu zaman. Bencilleştik, körleştik hatta bazen görmek istemedik. Ezilen, sömürülen halkların sesini duymaz, aç ve yoksul insanların acısını hissetmez, hiç uğruna verilen savaşlarda hayatını kaybeden insanları görmez olduk. Bu vurdumduymaz düzenimizde artık hiçbir zafer tam anlamıyla bizim zaferimiz değil. Fakat daha iyi bir gelecek uğruna verdiği mücadelede yenilgiye uğrayan tüm halkların mağlubiyetinde bizim de bir nebze etkimiz olduğunu inkâr edebilir miyiz?

14 Mart 1965'te Küba'ya dönen Che; Fidel, Raul ve birkaç siyasi tarafından sade bir törenle karşılandı. Fidel ile uzun konuşmalar yapacağı bir sürece giriyordu. Sonunda Küba'dan ayrılmak istediğini Fidel'e bildirdi. Tüm görevlerinden istifa etti. İki hafta sonra da kamu hayatından çekilerek ortadan kayboldu.

"Karnı aç olan insanlara yemek verdiğimde bana kahraman diyorlar. İnsanların neden aç olduklarını sorguladığımda ise komünist..."

"Yol ıssız,
ödül ise
uzakta!"

"Dünyadaki diğer halklar benim çabalarımı bekliyor..."

Fidel'in sağ kolu olarak bilinen Che'nin bir anda ortadan kaybolması, halk ile bu kadar iç içe olan ve kamu hayatında oldukça büyük bir öneme sahip olan liderin bir daha görünmemesi halkın kısa sürede dikkatini çekti. Bu duruma anlam veremeyenler Che'nin ortadan kaybolma sebebinin savunduğu sanayileşme projesinin başarısızlığı, ekonomik konularda Fidel ile arasındaki görüş ayrılıkları olduğunu konuşmaya başladılar. Fidel'in, Che'nin gücünden rahatsız olduğu ve Sovyetler Birliği tarafından Che'yi görevden alması konusunda baskı gördüğü de söylentiler arasındaydı.

"Başarıya giden yol tehlikelerle dolu. Yetenekli birinin her şeye rağmen başarıya ulaşabileceği düşüncesi gerçek olamaz! Yol ıssız, ödül ise uzak; bu yolda insan insanın kurdu olur."

Başarı karşılıksız kalamayacak kadar önemli hayatımızda. Bizi yükselten, her ne yapıyorsak ona değer katan başarılarımızdır. Che, bu sözüyle hiçbir başarının cezasız kalmayacağını, mutlaka bir çevre tarafından reddedileceğini anlatıyordu esasında. Başarıya giden yol çoğu zaman tehlikelerle örülü. Toplumda sivrilen bir birey, iyi işler yapan, elini attığı her kuru dalı yemyeşil bir ağaca çeviren kişi, dikkatleri de üzerine çeker. Bu dikkat çoğu zaman huzursuzluğa, kıskançlığa hemen ardından düşmanlığa evrilir.

Alkışlayacağı yerde içten içe "Neden ben değilim, neden o?" diyenlerle dolu başarının yolu. Sınıfta her zaman en yüksek notu alan bir öğrenci, başarılarıyla terfi merdivenlerini bir bir aşan bir çalışan, çok para kazanan bir esnaf ya da kimsenin bilmediğini bulup, araştırıp, gündeme oturan bir gazeteci... Başarıya ulaşan örneklerin karşısında işte bu soruları soran birçok düşman var. Tıpkı meyve veren ağacın taşlandığı gibi, her başarı birilerinin ya da bir kesimin düşmanlığını da beraberinde getiriyor. Che'nin de dediği gibi; insan insanın kurdu olmaya devam ediyor.

Che'nin kayboluşunun ardından ortaya çıkan söylentilerin doğruluğu da Fidel ile arasında gerçekten ne geçtiği de hiçbir zaman öğrenilemedi. Gençlik yıllarından itibaren izlediği devrimci çizgi, sömürülen halkları ve emperyalistleri daha yakından tanımış olması Che'nin savaşçı ruhunu ve idealist devrim yaklaşımını hep canlı tuttu. Latin Amerika'daki halkları

örgütlemeye, azgelişmiş ülkelere devrim yolunda destek olmaya karar vermişti.

Che'nin ortadan kaybolmasının ve birçok söylentinin dillendirilmesinin ardından Fidel 16 Haziran 1965'te Che'nin nerede olduğu konusunda yorum yapılamayacağını söyledi. 3 Ekim'e gelindiğinde ise yapacağı açıklama sırasında elinde Che'nin 5 sayfalık mektubu vardı. Küba halkına okunan veda mektubunda Che şu satırları yazmıştı:

"Beni Küba Devrimi'ne bağlayan görevimin bir kısmını yerini getirdiğimi düşünüyorum. Dünyadaki diğer halklar benim çabalarımı bekliyor. Bizim ayrılma zamanımız geldi. Bunu neşe ve acının birbirine girdiği duygularla yaptığımı bilmelisin..."

İçerisinde geçen bazı ifadelerin Che tarafından sarf edilemeyeceği düşünüldüğünden gerçekliği hâlâ tartışılan, tarihsiz bu mektupta Che; Küba Devrimi'ne bağlı olduğunu ancak yabancı topraklarda savaşmak için Küba'dan ayrılması gerektiğini söylüyordu. Ayrıca hükümet, parti ve ordu içindeki tüm görevlerinden istifa ettiğini, Küba vatandaşlığından vazgeçtiğini de yazdı.

"Tek bir insan hayatı, dünyanın en zengin kişisinin tüm mal varlığından bin kat daha değerlidir."

Che, yaşamı boyunca maddiyatı önemsemeyen biri oldu. Maddi hırsa sahip olanları eleştirdi. Bir insanın hayatının, tüm zenginliklerin üzerinde olduğuna inandı. Ülke yönetimindeki konumuna rağmen yaşamı için en gerekli olan şeyler dışında hiçbir şey elde etmeye çalışmadı. Yaşadığı evde fazlalık bir eşya bile yoktu. Fidel'e yazdığı veda mektubunda eşini ve çocuklarını varlıksız bir şekilde geride bıraktığı için üzülmediğini söylüyordu. Onun için bunun bir önemi yoktu. Ailesi de tıpkı onun gibi, alışverişlerinde halkın kullandığı karne sistemini kullandı.

"Bu bir başarısızlığın öyküsü..."

Fidel uzun süren görüşmelerinin ardından Che'yi kararında destekledi. Che'nin amacı birçok küçük çaplı devrimi yöneterek ABD'yi ve müttefiklerini kazanamayacakları bir savaşa sürüklemekti. Fidel, Kongo Devrimi'ne destek olmak üzere yola çıkmak isteyen Che'nin, mücadelesinde en iyi sonucu alabilmesi için ona imkânlar sundu. Afrika halkının bağımsızlık mücadelesine destek olmak için eğitimler veren Victor Dreke görüşmeye çağrıldı. Tüm dünya tarafından tanınan Che'nin kılık değiştirmeden bir devrime dahil olması mümkün görünmüyordu. Che, Dreke'ye Ramon Benitez ismi ile tanıştırıldı. Dreke, Che'yi kendisi söyleyene

kadar tanıyamadı. İlk hedefi Kongo'daki isyancı grup Sinba'yı desteklemek olan Che, çok geçmeden Dreke ile birlikte yola çıktı.

Kongo'daki devrimci grup güvenlik gerekçesiyle şehrin dışında, Tanzanya Darüsselam'ın merkezindeki bir otelde kalıyordu. Che, 20 Nisan'da gruba katıldığında onun önderliğindeki 12 kişilik Kübalı grup ve diğer savaşçılar Kongo Kigoma'ya doğru yola çıktı. Che, savaşçılara komünist ideolojiyi ve gerilla taktiklerini öğretiyordu. Devrimciler, aralarındaki tek yabancı olan Che'ye güvenmiyordu. Kendi aralarında da örgütlenememişlerdi ve sürekli birbirleriyle çatışıyorlardı. Che, devrimcilerin dilini bilmediği için iletişimi tercüman ile sağlıyordu, bu da birtakım sorunlara neden oluyordu. Kasım ayına gelindiğinde 12 kişilik ekibin 6'sı hayatını kaybetmişti.

Kongo Devrimi ile ilgili yazdığı satırların önsözü şöyle başlıyordu: *"Bu bir başarısızlığın öyküsü..."*

Aylar süren Kongo Devrimi başarısızlıkla sonuçlandı. Che her ne kadar kimliğini gizlese de ABD onun Kongo'da olduğunu biliyor ve izliyordu. Bu yenilgiyi hazmetmesi kolay olmadı. Açlık ve dizanteri onu bir hayli zayıflatmıştı. Küba halkına yazdığı ve aslında ölümünden sonra okunmasını istediği veda mektubunda diğer topraklar için savaşmaya gittiğini söylediği için artık Küba'ya dönmeyi de kabul edemiyordu. Fidel, onun ülkeye geri dönmesini ve düzenleyeceği yeni

harekâtları Küba'da organize etmesini istedi. Kongo'da kalıp tek başına savaşmayı düşünüyordu. Fidel'in yolladığı iki elçinin onu ikna etmesi sonucu Kongo'dan ayrılmayı kabul etti. Küba'ya dönmeyi geçici süreliğine ve adadaki varlığının gizlenmesi koşuluyla kabul etti.

"Galibiyetlerini kutlayarak değil mağlubiyetlerinin üstesinden gelerek yaşa!"

Komutan Che, Doktor Che, Devrimci Che, Baba Che, Siyasetçi Che... Che'nin hayatta üstlendiği birbirinden farklı roller vardı. Hepsinde başarılı mı oldu? Hayır, elbette zaferleri gibi mağlubiyetleri de oldu. O, zaferleriyle değil, yenilgileriyle güçlendi.

Zafer, dört bir yanı çiçeklerle örülü, uzayıp giden sonsuz bir yeşil yol. Elbette zaferin verdiği haz, en çok tatmak istediğimiz his... Kimse mağlup olmayı, mutsuz olmayı, savaşı kaybetmeyi istemez. Ama her yenilgi bizi biraz daha güçlendirmiyor mu? Biraz daha umutlanmamızı ve hayata karşı daha fazla tutkulu olmamızı sağlamıyor mu? Her gün kazandığımız bir savaşa girmek bize ne kazandırır ki? Kazanmaya alışmak tembelleştirir. Ama yenildiğimiz bir savaştan çıktığımızda elimizde yenilgiye dair pek çok bilgi ve zafer kazanmaya büyük bir istek vardır. İşte budur bizi güçlü kılan. Geçmişte en üzüldüğünüz, en bedbaht olduğunuzu düşündüğünüz anları hatırlayın... Bir daha hiçbir şey eskisi

gibi olmayacak gibi geliyordu... Peki ya şimdi? Dönüp o günlere baktığınızda bu sıkıntılı süreci atlattığınızı görüyorsunuz değil mi? Atlattınız ve daha da güçlendiniz. Yenilgi, teorik olarak öğrenemeyeceğimiz, hissedemeyeceğimiz bir güç katıyor bize...

19 Temmuz 1966'da Prag'dan Viyana'ya, Viyana'dan Havana'ya gitti. Dağların arasındaki bir çiftlik evinde bir sonraki devrim mücadelesine, Bolivya'ya çıkacağı yolculuğa hazırlandı. Bu süreçte Kongo deneyimiyle ilgili anılarını, felsefe ve ekonomi üzerine olan kitaplarının taslaklarını yazdı. Saçını ve sakallarını kestirdi, takma diş takarak suratının şeklini değiştirdi. Yeniden tanınmamak üzere kendinde değişiklikler yapıyordu. Eşi Aleida yıllar sonra yazdığı anı kitabında Che'nin gizli yolculuğundan önce çocuklarını görmeye gelişini anlattı. Ramon isimli, yaşlı bir adam görünümündeki Che'yi çocuklarıyla babalarının arkadaşı olarak tanıştırmıştı. Çocuklar, bu adamın babaları olabileceğini hiç düşünmedi. Che için de Aleida için de çok acı verici bir andı.

"Gerçek bir devrimci insanlık aşkını, adalet aşkını ve doğruluk aşkını benliğinde taşır!"

"Hadi vur korkak!
Yalnızca bir
adam öldürmüş
olacaksın!"

"Bir şeyler yolunda gitmese de hiçbir şey beni yolumdan etmedi!"

23 Ekim 1966'da Küba'dan ayrılan Che; 3 Kasım'da Bolivya'nın başkenti La Paz'a vardı. Bolivya devrim için koşulların karışık olduğu bir yerdi. Uygulanmaya başlanan tarım reformu ile hükümet, köylülerin alanına girmiş, siyasi ayaklanma hareketi kısıtlı kalmıştı. ABD'nin devrime müdahale etmesiyle ülkede şiddetli bir ayaklanma başladı.

Che ve ona eşlik eden Kübalı devrimci grup, yerlilerle anlaşabilmek için Keçuva dilini öğrenmeye çalışıyordu. Fidel, Che'nin ve grubun Bolivya'daki güvenliğini sağlayacağına söz vermişti, Bolivya Komünist Partisi'nin de devrime destek vereceğini düşünüyordu. Ancak parti içsavaş istemedi. Sovyetler Birliği de kendisinden istenilen tüm yardımları reddetti. Birçok açıdan zorlu olan bu mücadelede galip gelmeyi başardıkları çatışmalar olsa da fazla sayıda devrimciyi kaybettiler. Esir

aldıkları yaralı askerlerin tıbbi yardım alması konusunda hassasiyet gösteren Che, sonrasında bu askerleri serbest bırakıyordu.

Okuyor, yazıyor, düşünüyor ve geceleri Radyo Havana'yı dinliyordu. Mart ayındaki çatışma sonrasında terk ettikleri eğitim kampında birçok fotoğraf kalmıştı. Bu fotoğraflar, Che'nin Bolivya'da olduğunun kanıtı oldu. Bolivya Başkanı Rene Barrientos, devrimci ekibin başında Che'nin olduğunu öğrendiğinde ordusuna onun derhal yakalanması emrini verdi ve ABD'den yardım istedi.

"Bir şeyler yolunda gitmese de hiçbir şey beni yolumdan etmedi!"

Evet, bir şeyler yolunda gitmiyordu Che için... Fakat o yoluna devam ediyordu. Karşılaştığı tüm engellere ve sorunlara rağmen mücadelesini sürdürmekte kararlıydı. Bu kararlılığı göstermeseydi bugün nasıl anılırdı? Ya da çoktan unutulmuş mu olurdu? Muhtemelen çoktan unutulmuş olmasa bile, devrimci bir kahraman olarak anılmaktan çok uzak olurdu.

Verilen mücadelede kararlılık esastır. Karşımıza çıkan ilk engelde vazgeçersek o ana kadar verdiğimiz savaşın hiçbir anlamı kalmaz. Kendimizi adadığınız, ulaşmak istediğimiz o hedefte her şey bizim istediğimiz gibi şekillenmeyecek maalesef. Buna hazırlıklı olmalıyız.

Terslikler bizi ulaşmak istediğimiz noktadan vazgeçirecek mi? Hiç çaba sarf etmediğiniz, engelleri karşınıza alarak onlarla mücadele etmediğiniz, doğrudan kazanmaya çalıştığınız bir başarı sizin için ne kadar anlamlı olabilir?

Che bu mücadelenin başlangıcında ülkenin deneyimsiz ordusuyla savaşacağını düşünürken, savaş teknikleriyle eğitilmiş özel birliklerin, CIA ve ABD'nin de dahil olduğu bir savaşın ortasında kaldı. Havana'yla telsizlerle kurulan haber ağı kesildi, Bolivyalı muhaliflerden beklediği desteği alamadı. CIA ve ordu Che'nin izini sürüyordu. 8 Ekim 1967'de bir muhbirin ihbarıyla hedeflerine yaklaştılar. Gerilla kampı kuşatıldı ve devriye gezen Che yakalandı. Ayaklarından vurulmuştu. Bu sırada tabancasında şarjör olmaması üzerinden geçen yıllara rağmen açıklanamadı.

Barrientos, esir alınan Che'nin hemen öldürülmesini emretti. Kübalı bir sürgün ve Domuzlar Körfezi gazisi olan CIA ajanı Felix Rodriguez tarafından sorgulandı. Che'ye "Fikirlerimiz farklı olsa da sana saygı duyuyorum. Bir devlet büyüğüyken şimdi inandığın fikirler için buraya geldin..." diyen Rodriguez; ellerinin çözülmesini istediğinde Che'nin bu isteğini yerine getirdi. Rodriguez'in oradaki görevi Che'nin hayatta kalmasını sağlamaktı, çünkü CIA'in asıl amacı Fidel ve Che arasındaki görüş ayrılıklarından yararlanmaktı. Ama operasyonun komutası Barrientos'taydı ve o infazı emrediyordu.

"Fidel'e bunun bir yenilgi olmadığını söyle. Aleida'ya tekrar evlenmesini ve mutlu olmasını söyle, çocuklara iyi baksın ve onlara iyi eğitim versin..."

Che'nin Rodriguez'e son sözleri bunlar oldu. İnfazının gerçekleşeceğini bildiği halde devrim yoldaşı Fidel'e mücadelenin sürdüğü mesajını bıraktı. Geride kalanların mutlu olmasını ve bir şekilde hayatlarına devam etmesini istedi... Öldürüleceğini bildiği halde metanetini korudu.

La Higuera'daki boş bir okul binasına götürülen Che, burada 18 saat bekletildi. İnfazı gerçekleştirmek üzere kendi aralarında kura çeken Bolivyalı askerlerden Mario Teran, Che'yi öldürecekti. Elleri bağlı ve sırtı dönük haldeki Che'yi öldürmek için boyun bölgesinden aşağıya ateş edilmesi, böylelikle savaş yaralarından öldüğü izlenimi yaratılması planlandı.

"Buraya beni öldürmeye geldiğini biliyorum. Hadi vur korkak! Yalnızca bir adam öldürmüş olacaksın!"

Heyecandan ateş edemeyen Çavuş Teran'a Che böyle seslendi. Ölümden korkmuyordu, bir an önce gerçekleşmesini bekliyordu. O an neler düşündüğü ve neler hissettiğinin tarifi imkânsız olmalı. Her şeyi göze alarak çıktığı bu yolda, kendisinin de bildiği son ile yüzleşiyordu. O, savaşmış ve yenilmişti, ancak onu vuracak kişinin savaşmaktan korkan bir katil olduğunu düşünüyordu...

Bazı kaynaklara göre Çavuş Teran Che'yi yalnızca yaralamıştı ve onu öldüren kurşunun hangi askerin silahından çıktığı bilinmiyordu. İfadeler Che'nin 9 Ekim 1967'de, saat 13.10'da öldürüldüğünü doğruladı. Che'nin cansız bedeni bir helikopterin iniş takımlarına bağlanarak Valle Grande'deki hastaneye götürüldü. Burada çekilen fotoğrafları basına servis edildi. Hâlâ yaşıyormuşçasına gözleri açık bir şekilde uzanıyordu. Kimliğinin belirlenememesi için elleri kesildi.

"Nereden gelirse gelsin ölüm!"

15 Ekim 1967'de Fidel, yoldaşının öldürüldüğünü ve ülkede 3 günlük yas ilan edildiğini duyurdu. Gelecek nesillerin, Che'nin ruhuyla eğitilmesini istediklerini söyledi.

17 Ekim'de açıklanan otopsi raporunda köprücükkemiğinin sağında ve solunda, göğsünün solunda, kaburgalarının arasında, sağ ve sol bacakta, sağ ön kolda olmak üzere toplam 9 tüfek kurşunu ile oluşan yarası olduğu yazıyordu. Ölümünün ardından bulunan ve basılarak kitap haline getirilen günlüğünde son günlerinde hastalığının ağırlaştığı ve sık sık astım krizleri geçirdiğini anlatmıştı. Bir hayli zayıflamış, zorlu koşullar nedeniyle güçsüz bir hale gelmişti.

Che'nin bedeninin, gömülü olduğu yer uzun yıllar boyunca bilinmiyordu. 1997 yılında Valle Grande yakınlarındaki bir uçak pistinin altında bulunan, elleri olmayan kemiklerin Che'ye ait olduğu DNA testi ile anlaşıldı. 17 Ekim 1997'de Küba'ya getirilen kemikler, Bolivya'da birlikte savaştığı 6 askerle birlikte Santa Clara'daki özel anıtmezara gömüldü.

"Nereden gelirse gelsin ölüm! Mücadelemiz kulaktan kulağa yayılacak, silahlarımızı yerden almak için başka eller uzanacaksa ve yeni zafer naralarıyla ölülerimize ağıt yakılacaksa hoş geldi, sefa geldi ölüm!"

Che, hayatını adadığı devrim mücadelesinde hiçbir zaman yalnız değildi. Tıpkı onun gibi düşünen binler, milyonlar arkasından bu mücadeleye dahil oldu. Verdiği mücadele ile katledilişinin üzerinden geçen 50 yılı aşkın süreye rağmen dünyanın her yerinde devrimin simgesi olarak tanınıyor.

İdeolojisi ve inandığı özgür halkın kurtuluşu dünyanın birçok yerindeki sömürülen insanların umudu oldu. Emperyalizm ve kapitalizmin gölgesinin halkların üzerinden çekilmesinde, sosyalizmin ve komünizmin ülkelerin yönetimine uygulanmasında Che'nin çok büyük katkıları bulunuyor.

Che katledilse de devrim, dalga dalga yayılmayı sürdürdü. Hiçbir zaman korkmadığı ölümün onu nerede,

nasıl bulacağını umursamadı. Temsil ettiği mücadelenin kendinden sonra da aynı ideallerle süreceği inancı, ölümünü umursamamasının temel nedeniydi. Yeni zaferlere yol gösterici olma hedefine çoktan ulaşmıştı...

Dünyanın birçok yerinde Che'yi anma yürüyüşleri yapıldı. Hayatıyla ilgili makaleler, şarkılar, şiirler yazıldı. Yaşadığı dönemin birçok düşünürü, sanatçısı ondan övgüyle bahsetti. 1968 Mayıs'ındaki ve daha sonrasındaki öğrenci hareketlerinde Che, devrimin sembolü olmuştu. Kimi zaman sert yöntemleri nedeniyle eleştirilse de özellikle sol kanadın, sivil özgürlükçülerin ilham kaynağı haline geldi.

Küba, Che'nin ölümünün ardından da devrim mücadelesindeki halklara gerek lojistik gerek askeri destekler vermeye devam etti. Onun başlattığı ekonomik çeşitlilik ve hızlı sanayileşme planlarından vazgeçildi. Ülkenin birçok yerine Che heykelleri yaptırıldı, her çocuk okula "Hepimiz Che gibi olacağız!" andıyla başladı. Bugün özgürlüğün ve devrimin simgesi olan Che, hâlâ dünyanın birçok halkı için esin kaynağı.

Hasta Siempre Comandante...

Kendisinin Efendisi Olmayan Hiç Kimse Özgür Değildir
Epiktetos

*

Unutma Mutlu Bir Hayat Çok Az Şeye Bağlıdır
Marcus Aurelius

*

Gladyatör Kararını Arenada Verir
Seneca

*

Cehennem Acı Çektiğimiz Yer Değil Acı Çektiğimizi Kimsenin Bilmediği Yerdir
Hallac-ı Mansur

*

Kaderini Sev Çünkü Aslında Hayatın Bu
Friedrich Nietzsche

*

Sen Beni Aşağılayabilirsin Ama Ben Aşağılanmam
Diyojen

*

Hayatın Değeri Uzun Yaşanmasında Değil,
İyi Yaşanmasındadır
Michel de Montaigne

*

Roma Bilgeliği

*

Bazı İnsanlar Varlıklı Olsun Diye Neden Diğerleri Yoksul Olmak Zorunda?
Fidel Castro

*

İlim Anavatanımızdır, Cehalet ise Yabancı Bir Yer
İbni Rüşd

*

En Kutsal Gözyaşlarımızın Gözlerimize İhtiyacı Yoktur
Halil Cibran

*

Kalbinde İyilik Biriktirenin Yolu Hep Açıktır
Şems-i Tebrizi

*

İstediğin Bir Şey Olursa Bir Hayır, Olmazsa bin Hayır Ara
Mevlana